

werkgroep voor natuurbeschoud en milieubeheer 'noordwest-betuwe'

het College van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Grootenbroek

44147

Markt

4101 BW Grootenbroek

Ken. no.

Ingek: 18 JULI 1990

A.C. van Beek, voorzitter

werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer 'noordwest-betuwe'

44167

Het College van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Culemborg

Markt 1,
4101 BW CULEMBORG

Beh. aan

Ingek.: 18 JULI 1980

Culemborg, 17 juli 1980

Geacht College,

Bijgaand doen wij u, ter kennisname, ons beroepschrift d.d.
4 augustus 1978 inzake een ontgronding in de Radichense
Waard toekomen, benevens een aanvulling op dit beroep-
schrift d.d. 23 mei 1980.

Metans de werkgroep,

Hoogachtend,

A.C. van Beek, voorzitter

werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer 'noordwest-betuwe'

Aan Hare Majesteit de Koningin
De Commissaris van de Koningin in Gelderland
Markt 11,
A R N H E M

Culemborg, 4 augustus 1978

Onderwerp: ontgroning te Culemborg

Mevrouw

Bij besluit van 4 juli 1978, nr. 76-502/14-1211LL/lt is door gedeputeerde staten van Gelderland vergunning verleend aan de Projekt Maatschappij Sanderse B.V. te Culemborg tot het ontgronden van een aantal percelen in de zogenaamde Redichemse Waard te Culemborg.

Wij hebben gemeend tegen dit besluit bij Uwe Majesteit beroep te moeten aantekenen daar wij van mening zijn dat in het besluit geen zorgvuldige belangenafweging tot uitdrukking komt.

In het hierna volgende zullen wij ons beroepsschrift motiveren waarbij eerst een globale beschrijving van het gebied wordt gegeven alvorens wordt ingegaan op de aspecten welke bij de belangenafweging al dan niet een rol hebben gespeeld. Als laatste worden in een resumé onze bezwaren beknopt weergegeven en worden het besluit en de vergunning in het bijzonder beoordeeld.

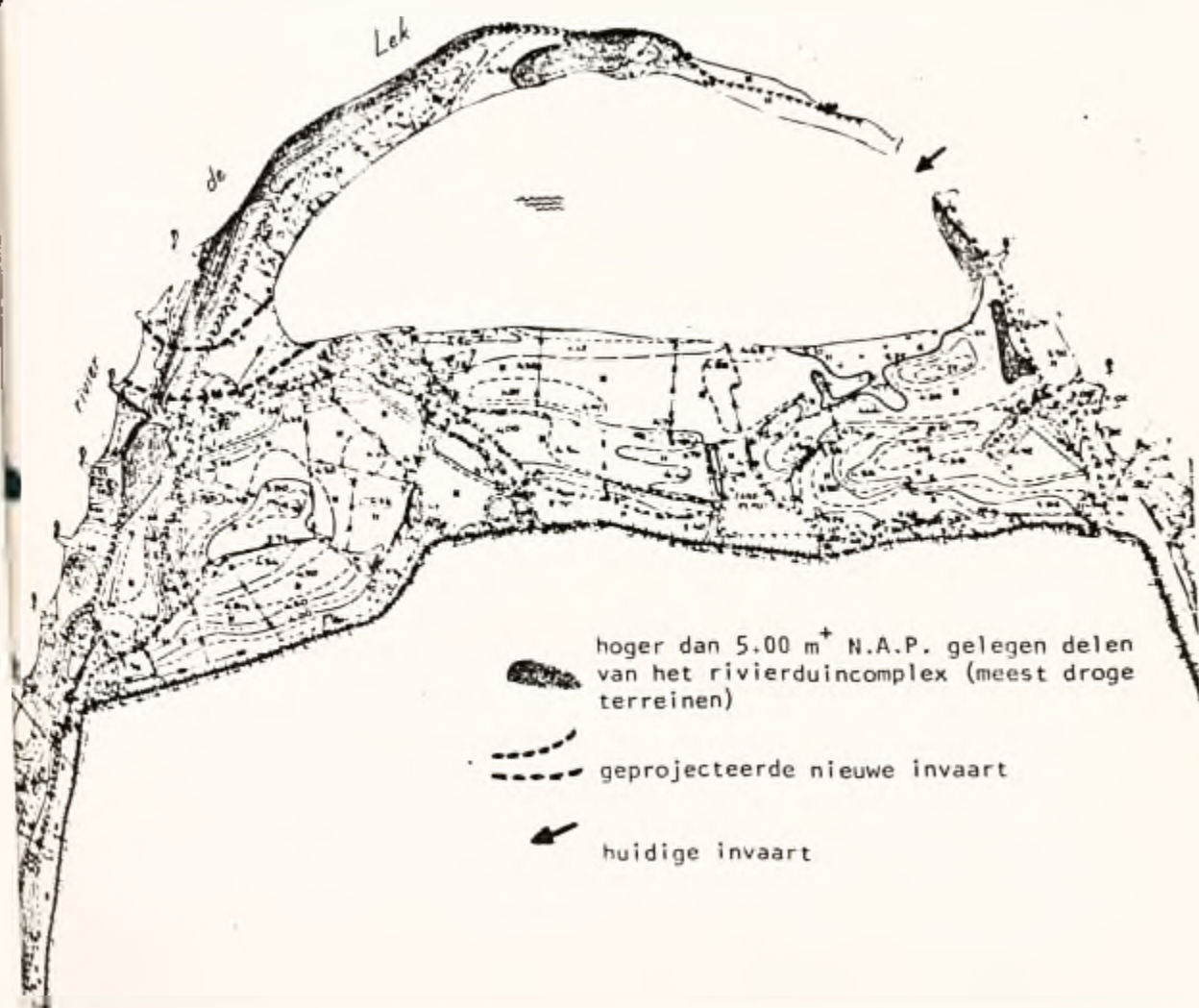
Globale beschrijving van het gebied

De Redichemse Waard is een uiterwaardengebied langs de rivier de Lek gelegen in de gemeente Culemborg. Voor het merendeel bestaat het gebied uit grasland. Alleen in het noordwesten en westen liggen enkele percelen waar regelmatig akkerbouw plaatsvindt. Ter plaatse van de terp waarop zich eertijds een boerderij bevond ligt een hoogstamboomgaard, die door het achterwege blijven van onderhoud en door activiteiten van de ontzander geleidelijk aan dreigt te verdwijnen. Voor het overige bevinden zich langs de bandijk een aantal populierenopstanden. De als gevolg van ontzanding ontstane plas heeft een oppervlakte van ongeveer 30 ha en staat in open verbinding met de rivier middels een in het verleden gegraven gruis in het oosten van het gebied.

Behalve uit populieren en fruitbomen bestaat de opgaande beplanting uit een aantal franje meidoornhagen en -struiken en knotwilger langs de bandijk de dichtgeslibde rivierbedding en langs de zomerkade in het oosten. Door de aanwezigheid van een hoge oeverwal in het noorden, verspreid liggende drinkputten en een voormalige rivierbedding heeft het gebied een reliëfrijk aanzien gekregen.

De bodem bestaat uit kalkhoudende tot kalkrijke gronden variërend van zand en lichte zavel langs de zomerkade tot lichte klei langs de bandijk. Door de grote hoogteverschillen zien we naast zeer droge gebieden ook terreinen waar het gehele jaar door water staat.

De grote diversiteit in abiotische milieucomponenten heeft tot gevolg gehad dat een rijk scala aan vegetatietypen is ontstaan. Vooral op plaatsen die niet of extensief worden benut komen interessante vegetaties voor. De meest belangrijke en ook in het fluviaatiele district zeldzaam geworden vegetaties zijn te vinden langs de zomerkade, die voor een deel de grens vormt van de hoge oeverwal. Deze oeverwal maakt deel uit van de meest droge terreinen van het rivierduincomplex. Door de geïsoleerde ligging en de droogtegevoeligheid worden de hier gelegen graslanden gelukkig nog niet optimaal benut waardoor juist daar de vegetaties tot ontwikkeling zijn gekomen waaraan het gebied zijn grootste bekendheid ontleend. Ofschoon de laatste jaren door intensievere weidebouw en door ongewenste activiteiten van de ontzander de botanische waarde van het gebied enigszins achteruit is gegaan kan niet gezegd worden dat er sprake is van een onmogelijkheid om de situatie zoals die in bijlage I wordt beschreven terug te brengen. De gegevens in bijlage II tonen aan dat ook thans nog de botanische waarde bijzonder hoog is.

Bij de belangenafweging betrokken aspecten

Recreatie

Het recreatieve belang van verplaatsing van de toegangsgeul naar het westen toe bestaat uit het verkorten van de afstand van de jachthaven in Culemborg tot de plas met ongeveer 1700 m voor roei- en motorboten. In de praktijk zal deze verkorting voor zeilboten zonder hulpmotor echter groter zijn daar het gewoonlijk in een zigzaglijn moeten passeren van de rivierbocht vervalst. Daarnaast biedt verschuiving naar het westen het voordeel dat boten die vooral bij een sterkere stroming en oostelijke winden de plas niet kunnen bereiken in de toekomst wel van de plas gebruik kunnen maken. Dit voordeel geldt evenwel alleen voor zeilboten zonder hulpmotor en voor roeiboten en is ook overigens van minder groot belang daar het aantal dagen dat sprake is van oostelijke winden zeer beperkt is en de periode van sterke stroming groten-deels buiten het zeilseizoen is gelegen.

Onderstaande tabel geeft een indruk van oostelijke winden in de periode april tot en met oktober.

maand	gemiddeld percentage van de tijd waarin sprake is van oostelijke winden, gemeten in de afgelopen 30 jaar. (gegevens RWS)
april	10,3%
mei	14,9%
juni	9,1%
juli	8,0%
augustus	10,8%
september	12,6%
oktober	15,0%

Niettemin zou verwacht kunnen worden dat het aantal vaartuigen dat de plas zal kunnen bereiken groter wordt indien de toegang wordt verlegd.

In de zojuist genoemde voordelen moet echter ook het nadeel worden beschouwd dat verlegging van de toegang met zich meebrengt voor recreanten, die vanuit de jachthaven van Beusichem een tocht naar de plas ondernemen. Vanuit Beusichem geredeneerd is er immers sprake van een omgekeerde situatie. In zijn totaliteit bezien kan een afstandsverkorting evenwel meer voor- dan nadelen opleveren. Of deze voordelen in werkelijkheid ook zullen worden uitgebuit is echter niet bekend en ook niet onderzocht. Afgaande op het geringe belang dat, naar ons voorlopig oordeel, de Culemborgse watersportvereniging hecht aan een verlegging van de toegang mag betwijfeld worden of inderdaad de voordelen ten volle zullen worden benut.

Bij het hiervoor gestelde is uitgegaan van de toestand van de plas zoals deze thans is. In het besluit van gedeputeerde staten is waarschijnlijk eveneens uitgegaan van een voortdurende van de huidige toestand. Althans, uit de overwegingen blijkt niet dat rekening wordt gehouden met een totaal andere situatie, die zal ontstaan wanneer de plas zal worden aangevuld met zand, grond en puin overeenkomstig de beschikking van de hoofdinspecteur-directeur van de Rijkswaterstaat in de directie Bovenrivieren te Arnhem, d.d. 28 juni 1978, nr. 5190*. Na het beëindigen van de in deze beschikking omschreven werkzaamheden, waarbij wij er van uitgaan dat tot deze werkzaamheden niet behoort het dichtstorten van de huidige toegangsgeul, zal er een plas zijn ontstaan met

* gewijzigd bij beschikking van 24 juli 1978, nr. 5922

een diepte van slechts 3.00 m (bij stuwpeil). De oevers van deze plas hebben dan een talud van 1:6 gekregen. Dit betekent dat spoedig op uitgebreide schaal een oevervegetatie zal ontstaan, waardoor na verloop van tijd het meren van boten bemoeilijkt zal worden. Eveneens zullen zich watervegetaties ontwikkelen die ook het varen op de plas zullen bemoeilijken. Er begint een verlandingsproces plaats te vinden dat versneld wordt door het in de plas bezinken van door de rivier meegevoerd materiaal. Hoe lang het proces zal duren voordat de plas onbevaarbaar wordt is niet te voorspellen. Dit hangt onder andere af van de toekomstige gedragingen van de rivier. Dat de plas zal gaan verlanden mag echter met zekerheid worden aangenomen indien tenminste geen beheersmaatregelen worden getroffen die dienen om de plas ook in de toekomst geschikt te houden voor oever- en waterrecreatie. De kosten van dergelijke beheersmaatregelen zullen evenwel spoedig een veelvoud zijn van de kosten gemoeid met het onderhoud van welke toegangsecul dan ook. Aan de overweging van gedeputeerde staten, dat met het graven van een nieuwe invaart het onderhoud hiervan zoveel mogelijk wordt beperkt, mag dan ook nauwelijks belang worden gehecht.

In het voorgaande is aangenomen dat de thans beperkte recreatieve functie van de plas in de toekomst zal worden gecontinueerd en door middel van een nieuwe invaart zal worden uitgebreid. Dit is echter geenszins een juiste veronderstelling. De conclusie onzerzijds dat deze aanname foutleef is baseren wij onder andere op het standpunt van het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal omtrent de functie van de Redichemse Waard. Het schap is evenals wij van mening dat een recreatieve functie, waarbij het accent op de watersport wordt gelegd, ongewenst is en dat meer aandacht dient te worden geschonken aan een afronding van de ontgrondingswerkzaamheden. Het gebied zal in de toekomst als natuurgebied in stand moeten worden gehouden, aldus het recreatieschap. Ook de P.P.C. is de mening toegedaan dat aan het gebied geen uitgebreide recreatieve betekenis mag worden toegekend. Dit zal blijken uit de beoordeling door deze instantie van het toekomstige bestemmingsplan voor het gebied. In dit plan zal vooreerst worden tegemoet gekomen aan in het verleden gemaakte afspraken tussen de vergunninghouder en de gemeente Culemborg. Een en ander zal vermoedelijk geschieden middels het in het plan mogelijk maken van bepaalde recreatieve ontwikkelingen. Na beoordeling van het plan door de P.P.C. of het onthouden van goedkeuring door g.s. kan dan worden overgegaan tot het ontwerpen van het "echte" plan waarin wellicht meer de nadruk zal worden gelegd op de natuurfunctie. Onze veronderstelling dat volgens de hiervoor beschreven procedure te werk zal worden gegaan berust niet op feitelijk gegevens, doch is gebaseerd op logisch denken en ervaringen met soortgelijke gevallen. Uit het Uwerzijds inwinnen van ambtsberichten zal spoedig blijken of onze veronderstelling al dan niet juist is.

Tenslotte wordt in het rapport "Recreatie op een aan het Pannerdens Kanaal, Nederrijn en Lek" van de interprovinciale werkgroep Coördinatie Projectontwikkeling Rijn- en Lekoevers er eveneens vanuit gegaan dat het gebied geen functie voor de watersport zal gaan vervullen.

Aangezien het door ons bestreden besluit door gedeputeerde staten is genomen hebben wij getracht na te gaan wat het standpunt van dit college omtrent de toekomstige functie van het gebied is, buiten dit besluit om. In de "Nota Alternatieve Voorontwerpen" van het streekplan Rivierenland wordt in paragraaf 2.4.4. vermeld dat het object Redichemse Waard voor wat betreft de watersport nog in studie is. Meer in het algemeen wordt verder verwezen naar deelnota nr. 2, die een overdruk is van de "Voorstudie openluchtrecreatie westelijk rivierengebied" van eerder genoemd recreatieschap. Het standpunt van dit schap is reeds vermeld en is overigens ook in de Voorstudie terug te vinden.

Eveneens van belang voor het standpunt van gedeputeerde staten is de 'Nota Openluchtrecreatie 1978' van dit college. De paragraaf, waarin een aantal beleidsvoornemens worden genoemd die betrekking hebben op openluchtrecreatie en ontgrondingen, hebben wij als bijlage III aan dit beroepschrift toegevoegd. In deze nota wordt het gebied zelf overigens niet met name genoemd.

De visie van de rijksoverheid op de meest gewenste ontwikkeling van het gebied komt, voor zover wij konden nagaan, alleen tot uitdrukking in het aankoopplan van het ministerie van CRM, in welk plan het gebied is opgenomen en in de nota Voorrangsinventarisatie Relatienotagebieden welke op 14 juli 1977 door de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening aan de provincies is toegezonden.

Uit voorgaande inventarisatie van de meningen van bij de Redichemse Waard betrokken instanties en overheden over de toekomstige functie van het gebied kan niet anders dan geconcludeerd worden dat in het spoedig te verschijnen ontwerp-streekplan Rivierenland aan het gebied geen functie voor de watersport zal worden toegekend. In de eerste overweging van gedeputeerde staten, vermeld op blz. 2 van het besluit, wordt echter aan het belang van het graven van een nieuwe invaart voor de watersport veel waarde gehecht in die zin, dat het hoofddoel van de ontgronding gericht is op uitbreiding en verbetering van de mogelijkheden die de plas voor de watersport biedt. Een dergelijke tweeslachtigheid verbaast ons in hoge mate. Wellicht dat de oorzaak van deze tweeslachtigheid gezocht moet worden in een minder goede coördinatie van de diverse bij de ontgrondingsaanvraag betrokken overheidsinstanties, diensten, enz. Ons inziens zal de toekomstige recreatieve functie van de Redichemse Waard beperkt moeten worden tot die recreatievormen welke verenigbaar zijn met de natuurfunctie. Daarbij past niet het met hoge kosten gepaard gaande bevaarbaar houden van de plas ten behoeve van de grote en kleine watersport. Zolang op natuurlijke wijze een aanzienlijke oppervlakte open water in de plas beschikbaar blijft, is het weinig bezwaarlijk dat de watersport op de plas wordt beoefend. Het is echter volstrekt onaanvaardbaar en irreëel dat voor deze tijdelijke mogelijkheid een deel van het meest waardevolle terrein dient te verdwijnen.

Natuur en landschap

Het graven van een nieuwe invaart heeft tot gevolg dat een deel van het rivierkuincomplex, inclusief de waardevolle vegetatie, verdwijnt. Deze ingreep kan nimmer meer ongedaan worden gemaakt. Wat de natuur gedurende vele honderden jaren heeft gevormd kan nooit door de mens worden nagemaakt. Het dichtstorten van de huidige toegang met materiaal dat vrijkomt bij het graven van de nieuwe invaart heeft dan ook in natuurtechnisch opzicht vrijwel geen enkele zin. Dit dichtstorten is bovendien niet gericht op het plegen van natuurbouw, maar op het verkrijgen van een waterstaatkundig zo optimaal mogelijk resultaat. Compensatie van verlies aan botanische en geomorfologische kwaliteiten in de vorm van het elders weer terugbrengen van het materiaal is zonder meer onmogelijk gezien de zeldzaamheid en onvervangbaarheid van het af te graven terrein. Het verplaatsen van materiaal zal bovendien extra schade berokkenen aan de vegetatie op de noordelijke oeverwal daar de huidige toegang met behulp van vrachtwagens, die over deze oeverwal zullen rijden, zal worden gedempt.

Wat de indirecte gevolgen van het verdwijnen van het terrein ter plaatse van de nieuwe invaart zullen zijn voor de kwaliteiten van het dan nog resterende gedeelte is niet bekend en ook niet te voorspellen. Verkleining of eliminatie van één der vele componenten, die tezamen de waarden van een natuurgebied be-

oalen gaat na verloop van tijd veelal gepaard met een verlies aan kwaliteit dat niet slechts beperkt blijft tot die ene component. De ervaring heeft geleerd dat natuurgebieden in veel gevallen zelfs groter moeten worden willen ze bepaalde kwaliteiten kunnen behouden.

Hoewel het gebied sinds de ontgrondingswerkzaamheden een aanvang namen in waarde is gedaald, kan uit de door ons en anderen (zie bijlagen I en II) verrichte inventarisaties geconcludeerd worden dat de botanische kwaliteit en nog steeds zeer hoog zijn. Deze achteruitgang was overigens voor een groot deel het gevolg van het niet naleven van een aantal voorwaarden behorende bij de oude vergunning.

Ook het college van gedeputeerde staten erkent de landelijk bekend zijnde waarden van de Redichemse Waard. In de "Nota Alternatieve Voorontwerpen" streekplan Rivierenland valt het gebied bij de globale ecologische waardering op blz. 52 in de hoogste waardeklasse. Uit bijlage V bij deze nota (Ecologie, cultuurhistorie en landschap) blijkt dat deze waardering in hoofdzaak is gestoeld op de zeer hoge vegetatiekundige waardering van het gebied. Deze vegetatiekundige waardering is op haar beurt weer gebaseerd op gegevens die overeenkomen met de door ons aangedragen gegevens omtrent het rivierduincomplex. Het is dan ook volstrekt onbegrijpelijk dat in de overwegingen van het college wordt gesteld dat onze bezwaren, die in hoofdzaak berusten op aantasting van het rivierduincomplex, niet van een zodanige betekenis zijn dat de met de verlegging beoogde doeleinden zouden moeten wijken.

Behalve een natuurwetenschappelijk kwaliteitsverlies ontstaat ook in landschappelijk opzicht een waardevermindering vanwege het verdwijnen van een gedeelte van de hoge oeverwal waardoor de geomorfologische gesteldheid, welke het landschappelijk beeld mede bepaalt, wordt verstoord. Daarvoor in de plaats komt elders een kunstmatig aangelegde dam met een onnatuurlijke berlijning die landschappelijk gezien minder interessant is dan de hoge oeverwal.

Zand

Het belang dat toegekend moet worden aan het beschikbaar komen van een hoeveelheid zand is zeer gering. Immers, het gaat hier om een relatief geringe hoeveelheid waarvan de winning bovendien niet voorziet in een dringende behoefte in die zin dat het zand bestemd zal zijn voor in de omgeving van de ontgronding in uitvoering zijn of nog uit te voeren projecten.

Resumerend willen wij stellen dat de eerste en de zevende overweging genoemd op blz. 2 van het besluit van gedeputeerde staten in volstrekte tegenspraak zijn met de zienswijze van dit college op de meest gewenste ontwikkeling van het gebied;

dat, behalve door de vergunninghouder, ook anderszins niet wordt gestreefd naar recreatieve ontwikkelingen in het gebied;

dat, gezien de actuele en potentiële kwaliteiten van natuur en landschap, gestreefd dient te worden naar instandhouding en veiligstelling van het gehele gebied;

dat, evenals bij ons, ook bij de overheid dit streven aanwezig is;

dat aan het belang van het vrijkomen van een geringe hoeveelheid zand geen overwegende betekenis mag worden toegekend;

dat in verband met het voorgaande het doorgraven van het rivierduincomplex en het dichtstorten van de huidige invaart geheel overbodig en bijzonder schadelijk voor natuur en landschap is;

dat derhalve de aan de vergunning verbonden voorwaarden waar het betreft de te graven en de te dichten toegangseul dienen te vervallen;
 dat voor het overige voorwaarde 2 omwille van een spoedige beëindiging van de ontgrondingswerkzaamheden eveneens dient te vervallen;
 dat voorwaarde 5, welke in identieke vorm verbonden was aan de oude vergunning, bij besluit van gedeputeerde staten d.d. 17 november 1971, nr. 2477/208-1214 overbodig werd geacht, doch thans weer opnieuw is opgenomen;
 dat voorwaarde 10 aangevuld moet worden met de zin: er mag generlei afval worden gestort;
 dat het toevoegen van deze zin evenwel niet garandeert dat de vergunninghouder zich in de toekomst zal onthouden van met de vergunning strijdige activiteiten zoals die in het verleden hebben plaatsgevonden;
 dat niettemin voorwaarde 22 een voldoende waarborg biedt tegen herhaling van met de vergunning strijdige activiteiten indien een stringenter beleid zal worden gevoerd waar het betreft de naleving van aan de vergunning verbonden voorwaarden;
 dat voorwaarde 14 bij ons ernstige bezwaren ontmoet waar het betreft het in deze voorwaarde opnemen van de begrippen "onland" en "niet geheel volwaardige cultuurgrond";
 dat in de praktijk immers deze begrippen veelal duiden op natuurwetenschappelijk en landschappelijk belangrijke gebieden;
 dat het opnemen in de voorwaarden van dergelijke begrippen in het verleden heeft geleid tot het dempen van de Lekstrang langs de bandijk;
 dat hierdoor een interessant natuurgebied in de Redichemse Waard voorgoed verloren is gegaan;
 dat het in dit geval beter is te bepalen dat een gedeelte van de plas als cultuurgrond dient te worden opgeleverd;
 dat dit bovendien goed aansluit bij de uit te voeren werkzaamheden in het kader van de door de H1D van de Rijkswaterstaat aan de vergunninghouder verleende vergunning d.d. 28 juni 1978, nr. 5190*;
 dat wij voor het overige kunnen instemmen met het verlenen van de vergunning met uitzondering van de hiervoor omschreven delen der vergunning waar tegen wij bezwaren hebben aangevoerd.

In de hoop dat U met onze bezwaren rekening zult willen houden, tekent,

Namens de werkgroep,

Corresp.adres:
 Gailberdingenstraat 1,
 Culemborg

A.C. van Beek, voorzitter

* gewijzigd bij beschikking van 24 juli 1978, nr. 5922

NEJENHUIS, F. - 1967

Symposium RIVIEREN

Overdruk uit De Levende Natuur 70 (1967)

OKTOBER 1967

JAARGANG 70, AFL. 10

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS EN JAC. P. THIJSSSE

Het rivierenlandschap bedreigd

F. NEJENHUIS.

Het huidige rivierenlandschap in Nederland vertuunt zich over het algemeen nog als een rustig en vrijwel gaaf gebied. Behalve aan de benedenloop in de omgeving van de agglomeratie van Rotterdam bevinden er zich weinig grote industrieën en bebouwingen aan de oevers van onze grote rivieren. Daardoor bleef het gebied tot in onze dagen dat groene stille land met een in hoofdzaak agrarische bestemming. De steen- en pannenbakkerijen met hun hoge karakteristieke schoorsteenpijpen mogen de liefhebbers van het rivierenlandschap niet storen; integendeel deze historisch gegroeide industrieën vormen evenzeer een typisch fluviaal element, net zo als de scheefgezakte witte boerderijen aan de dijk.

Geleidelijk echter voltrekken er zich in dit landschap veranderingen. De recreatie ontdekt dit prachtige gebied met zijn wijde uitzichten vanaf de dijken en de hoge oeverwallen over het rusteloos stromende water. En zo zien we hier en daar langs de rivieroever in de omgeving van de kleine blinkende zandstrandjes en tussen de hagen van Eenstijlige meidoorns en Hondсроzen felgekleurde tenten en zelfs zomerhuisjes verrijzen. De naar de vrije natuur hunkerende stedeling ontdekt dat hij hier de ideale camping heeft gevonden met ruimte, water, zandstrand, frisse lucht en rust, en dit alles temidden van een prachtig landschap met een vaak weelderige vegetatie. Ook de eigenaar of pachter van de camping vaart er wel bij.

de vaak zonder vergunning van de gemeente opgezette, aanvankelijk primitieve camping breidt zich meestal binnen enkele jaren zodanig uit dat een goed geoutilleerd hedenf ontstaat waaraan een vergunning tot exploitatie dan moeilijk meer onthouden kan worden. Zo doet zich dan in verloop van tijd de paradoxale situatie voor dat de zo begeerde rustige kampeerplaats een overvolle camping wordt die men op grote afstand reeds kan herkennen aan zijn bonte verscheidenheid van tenten, houten huisjes, caravans, zijn kampeerwinkels en kinderspeelplaatsen. Kortom er ontstaat een recreatiecentrum, waar de naar de natuur en de rust verlangende stedeling eigenlijk niet mee gebaat is.

Indien zijn situatie tot stand is gekomen dan blijkt overduidelijk dat het prachtige rivierlandschap ernstig is aangetast in zijn landschapsschoon. Aan de andere kant is echter duidelijk dat het gebied van de grote rivieren niet onthouden kan worden aan de recreatie, temeer daar men in Nederland duidelijk kampt met een tekort aan recreatieve centra, vooral in de omgeving van water. Wanneer men het rivierengebied in de toekomst wil ontsluiten, dan dienen door de diverse daarvoor verantwoordelijke instanties duidelijke normen gesteld te worden om het klakkeloos en zonder enige planning stichten van campings en watersportcentra te voorkomen. Men zal daarbij vooral ook terdege rekening moeten houden met de natuurwetenschappelijke waarde van het gebied en met de landschappelijke situatie. Het is planologisch onaanvaardbaar dat men het landschapsschoon en de biologische rijkdom opoffert aan eenzijdige belangen. Als voorbeeld moge aangehaald worden het bedreigde, uiterst waardevolle en voor de wetenschap onvervangbare rivierdun in de „Koekoekse Waard", gelegen in de

Fig. 2. *Ijzerhard, Verbena officinalis*, Foto J. C. van de Kamer.

gemeente Ameide (Zh.), waarop thans een camping gevestigd is (1). Dit langgestrekte terrein is, volgens recent botanisch onderzoek, nog steeds een van de belangrijkste rivierduinen van ons land. Het Dravik-verbond (*Mesobromion*), met name de gemeenschap van Sikkelklaver en Zachte haver (*Medicago-Avenetum*) met zijn eventuele varianten is er nog wel vertegenwoordigd, maar door de verregaande tentenbouw en betreding vertoont het sterke achteruitgang, waardoor er nog slechts geïsoleerde resten van over zijn. Met de ontwikkeling van deze camping is het gegaan zoals hierboven werd ge-

schetst. Het is te hopen dat deze voor de vegetatie zo uiterst ongunstige ontwikkeling nog niet zo ver voorgeschieden is dat het terrein niet meer te redden is en dat het door goed beheer zijn natuurwetenschappelijke betekenis weer ten volle kan terugkrijgen.

Behalve door de toenemende recreatie wordt het rivierenlandschap met zijn unieke stroomdalflora bedreigd door de bouw van stuwen en leidammen in de grote rivieren. Hierdoor ontstaan sterke veranderingen in stroomsnelheid en stroomrichting. Vooral de laatste factor kan ingrijpende gevolgen hebben voor de oeverwal. Als voorbeeld moge dienen de eer-

tijds zo fraaie oever langs het Kraaienbos in de Millingerwaard dicht bij het dorp Millingen aan de Waal. Door het bouwen van een dam bij Lobith-Tolkamer stroomt het water nu, in plaats van door de buitenbocht, langs de binnenbocht, waardoor het zandstrand van de oeverwal steeds meer afbrokkelt. Zodoende staat de in Nederland onder botanici zo befaamde en aan natuurschoon zo rijke oeverwal bloot aan algehele verdwijning (1).

Een ander voorbeeld, waarbij het landschapsbeeld ernstig werd geschaad en de flora werd aangetast, is de constructie geweest van de stuw in de Lek onder Amerongen met zijn bijbehorende gebouwen. Hier hebben de werkzaamheden een gedeelte van de bekende groeiplaats van de Gewone slentreibloem (*Primula officinalis*) in de uiterwaard doen verdwijnen; door tijdig overleg kon gelukkig nog een belangrijk deel behouden worden.

Kon men vroeger onbekommerd genieten van de uitbundige bloemenweelde van de dijkbeemden, thans is dit maar ten dele mogelijk. Precies zoals in de overige delen van ons land, hebben de agrarische methoden ter verbetering van het grasland hun ongunstige invloed doen gelden op de wilde flora, die over het algemeen zeer gevoelig is voor kunstmest, herbiciden en beregening.

Vooral de kunstmatige beregening, die veel in de droge uiterwaarden toegepast wordt, is catastrofaal voor de droogteminnende soorten van het Festuco-Sedetation, het Sedo-Cerastion en het Mesobromion. Vaak ook wil men ten koste van zeer veel moeite een verbetering van kleine stukken droog grasland langs de rivieren verkrijgen. Men strooit in één vegetatieperiode wel zes maal kunstmest, welke behandeling in de droge tijd gevolgd wordt door kunstmatige beregening.

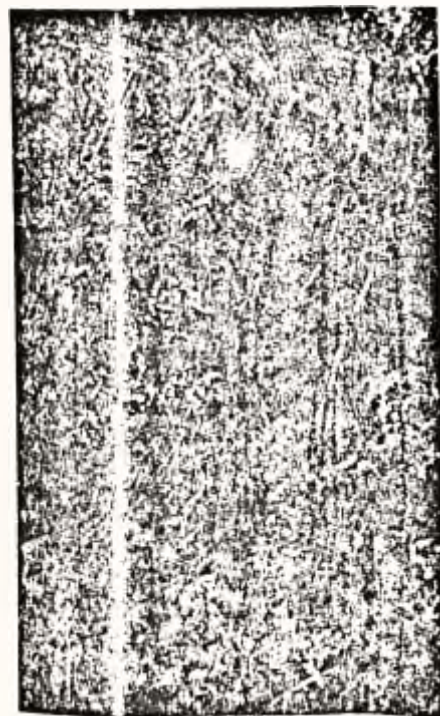

Fig. 3. Herts-munt, *Mentha longifolia*. Foto J. C. van de Kamer.

Een andere belangrijke, zo niet de belangrijkste oorzaak van de achteruitgang van de stroomdalflora wordt ongetwijfeld gevormd door de regelmatige, intensieve beweiding gedurende het gehele vegetatiesezoen, welke een sterk nivellerende invloed heeft op de vegetatie van de uiterwaarden en de dijken. Aan de gevolgen van deze beweiding — tred, vraat en organische bemesting — kunnen slechts weinige plantensoorten het hoofd bieden. Zo ontstaat een cultuursteppe, waarin Kamgras (*Cynosurus cristatus*), Witte klaver (*Trifolium repens*) en Timotheegras (*Phleum pratense*) een dominerende rol spelen, en voorts nog enige planten, die tred goed kunnen verdragen, als Engels raaigras (*Lolium perenne*), Grote weegbree (*Plantago major*), Straatgras (*Poa annua*) en Thijmbladige ereprijs (*Veronica serpyllifolia*), voorkomen. Al deze planten behoren thuis in slechts één associatie, nl. het Lolieto-Cynosuretum, behorende tot het Glanshaver-verbond (*Arrhenatheron elatioris*). Voor de rechthoekige plantenliefhebber bezit zulk een kamgrasweide kraak noch smaak. In grote tegenstelling met voorgaande plantengemeenschap, die overigens nog bestaat uit een aantal subassociaties en varianten al naar gelang bodemgesteldheid en waterhuishouding, staat de hooiweide, die behoort tot de associatie van het Arrhenatheretum elatioris. Deze is vooral gekenmerkt door haar uitbundige bloemenrijkdom. Bepalend zijn voornamelijk de fraaie pluimen van Fraus raaigras (*Arrhenatherum elatius*), de krachtige roomwitte schermen van Bereklaauw (*Heraclum sphondylium*), het felgeel van Tweejarig streepzaad (*Crepis biennis*), tezamen met Fluitekruid (*Anthriscus sylvestris*) en Gele morgenster (*Tragopogon pratensis*). Deze associatie komt

Fig. 4. Beemdooievaarsbek, *Geranium pratense*. Foto J. C. van de Kamer.

eveneens op de meeste van onze niet beweide dijken voor, waarschijnlijk zelfs in enige varianten.

Het befaamde Hippocrepis-terreintje (Paardehoeftklaver, *H. comosa*) in een der uiterwaarden van de Lek ligt in een dergelijke weelderige hooiweide, omzoomd door prachtige hagen van Eenstijlige meidoorn, Hondсроzen en Essen. Dit unieke hooiweide- en heggelandschap, waarvan het noordelijke deel van de hooiweide bestaat uit een hoge zandige rug met een gegraven kuil en een aansluitende zomerdijk, is waard in zijn geheel als natuurreserveaat te worden beheerd. Buiten de kuil waar, in een goed ontwikkeld Medicagini-Avenetum de Paardehoeftklaver staat, groeien nog honderden exemplaren van de Kleine pimpernel (*Sanguisorba minor*), Oosterse morgenster (*Tragopogon orientalis*), Bieslook (*Allium schoenoprasum*) en vele andere Medicagini-Avenetum-soorten in rijke verscheidenheid. Helaas wordt de laatste jaren ook dit hooiland met zijn prachtige overgangen van

Fig. 5. *Wilde kaardebol*, *Dipsacus sylvestris*. Foto J. C. van de Kamer.

het vochtigere *Arrhenatheretum* naar het droge *Medicagini-Avenetum* steeds zwaarder bemest en wordt er kunstmatige beregening op de droge zandrug toegepast. Bovendien — zo hebben wij de afgelopen zomer geconstateerd — zijn ook reeds hier de eerste recreanten met hun tenten neergestreken, zodat ook van deze zijde aantasting dreigt. Evenals bij de Koekoekse Waard zal ook hier slechts aankoop door een natuurbeschermingsin-

stantie de enige weg zijn, dit terrein met zijn vele continentale soorten te behouden. Naast de hierboven genoemde factoren is er de zandwinning, die er het hare toe bijdraagt dat de stroomdalflora sterk achteruitgaat. Tot de voornaamste bronnen van rivierzand behoren immers — helaas — ook onze rivierduinen. Zo zijn de beroemde complexen bij Veen en Alem voor een deel ten offer gevallen aan de zandwinning, terwijl ook het rivierduin in de

Worp" bij Hurwenen met zijn fraaie vegetatie met o.m. Kluwenklokje (*Campanula glomerata*) en Breedbladige ereprijs (*Veronica teucrium*) volledig verloren ging. Een groot en belangrijk rivierduincomplex, gelegen in de Redichemse Uiterwaarden ten oosten van Culemborg, is ten gevolge van zandzuiging voor de bouw van de woonwijk op het „Kanaleneiland" in de gemeente Utrecht ten dele ontgraven en veranderd in een meer, dat aan de noordzijde in open verbinding staat met de Lek. Gelukkig is het belangrijkste deel van het complex, begroeid met een goed ontwikkelde associatie van Sikkelklaver en Zachte haver gespaard gebleven. Deze vegetatie komt ook hier voor op een hoge enigszins afgebrokkelde oeverwal, die zich naar het oosten verenigt met de zomerkade. Vooral de noordelijk geëxponeerde oeverwal is van belang wegens het voorkomen van een soortenrijke vegetatie. Het terrein, met name de hoge zandrug, is een van de belangrijkste standplaatsen in ons land van het zeldzame Scherpsgras (*Koeleria gracilis*). Thym (*Thymus chamaedrys*) komt hier in plakaten van een omvang voor, zoals ik die nergens elders aan de Lek heb aangetroffen, tezamen met veel Zacht vetkruid (*Sedum boloniense*) en de meer op gestoorde open plekken groeiende Muurpeper (*Sedum acre*). Ook Veldsalie (*Salvia pratensis*) heeft hier een optimale groeiplaats, terwijl Kruisdistel (*Eryngium campestre*), Echt walstro (*Galium verum*), Gedoornst stalkruid (*Ononis spinosa*) (fig. 1), Ruige leeuwetand (*Leontodon hypidus*), Kleine pimpernel (*Sanguisorba minor*), Sikkelklaver (*Medicago falcata*), Zachte haver (*Helictotrichon pubescens*) en Agrimonie (*Agrimonia eupatoria*) een belangrijke plaats innemen. Als bijzonderheid moge vermeld worden, dat op de

aansluitende zomerdijk de Weidegeelster (*Gagea pratensis*) een groeiplaats heeft. Deze fraaie vegetatie komt vooral voor westelijk van de gegraven verbinding tussen de Lek en het kunstmeer. Echter ook het gebied ten zuidoosten van deze verbinding bezit een zeer mooie begroeiing met veel Gedoornst stalkruid, Kruisdistel, Trilgras (*Briza media*), Agrimonie, Knolboterbloem (*Ranunculus bulbosus*) en Ruige weegbree (*Plantago media*). Daar er hier echter tevens een grote invloed merkbaar is van een naburige kamgrasweide, wijst deze vegetatie meer in de richting van de subassociatie Lolieto-Cynosuretum plantaginetosum mediae, een plantengeselschap voorkomend op droge warme rivierdijken.

Hoewel dit complex ondanks de zandwinning nog van grote natuurwetenschappelijke betekenis is, hangt ook boven dit terrein het zwaard van Damocles, daar het kunstmeer uitstekende mogelijkheden biedt om als watersportcentrum te worden ingericht, hetgeen voor de omgeving en vooral voor de oeverwal catastrofale gevolgen zou kunnen hebben. Reeds nu kan het meer op zomerse dagen vol zijn met speedbootjes en zeilscheepjes, terwijl aan zijn oevers een schare zonninnende recreanten een welig plekje poogt te vinden tussen rose Stalkruiden en Kruisdistels. Ook hier lijkt aankoop de enige manier om dit gebied veilig te stellen.

Ingrijpende wijzigingen, die zich in de nabije toekomst in het fluviale district gaan voordoen, zijn de voorgenomen verzwaringen en verhogingen van de dijken van Rijn, Waal, Lek en IJssel. Het plan beoogt de rivierdijken te brengen op een hoogte van 50 cm boven de eens in de drieduizend jaar te verwachten hoogste waterstand. Bij deze waterstand bedraagt de waterafvoer bij Lobith 18000 m³/sec.

Tot nu toe was als norm voor het bepalen van de noodzakelijke hoogte van de rivierdijken aangenomen de hoogste stand van het water in de rivieren bij de grote overstroming van 1926, waarbij de waterafvoer bij Lobith 15000 m³/sec. was. Deze norm is verlaten omdat uit onderzoek, na de watersnood van 1953 in Zeeland ingesteld, gebleken is dat aanzienlijk hogere waterstanden mogelijk zijn dan zich in 1926 hebben voorgedaan. Verder zullen de schilderachtige huizen die tegen de dijken geleund staan moeten verdwijnen, aangezien deze het waterkerend vermogen van de dijken zullen schaden.

Deze plannen, hoe bevorderlijk zij ook mogen zijn voor onze veiligheid, zullen een grote verarming met zich mee brengen van onze stroomdalplanten, welke vooral groeien op de zuidelijk geëxposeerde dijkhellingen. Het is namelijk lang niet zeker in welke mate de dijkbeemdflora met zijn veelal zeldzame soorten zich zal herstellen, nadat de werkzaamheden zijn uitgevoerd. Dit is in grote mate afhankelijk van de materiaalkeuze voor de op te hogen dijken en van de te nemen maatregelen om de bestaande flora daarbij te ontzien.

Teneinde te weten te komen welke dijkgedeelten bij de uit te voeren werkzaamheden op een of andere wijze gespaard kunnen blijven, zijn onderzoeken aan onze winterdijken gaande. Hierbij blijkt o.a. dat aan de Lekdijken enkele interessante vegetaties voorkomen met o.m. IJzerhard (*Verbena officinalis*), Hertsamunt (*Mentha longifolia*) (fig. 3), Pyrenese ooievaarsbek (*Geranium pyrenaicum*), Fijne ooievaarsbek (*Geranium columbinum*) en de schitterende, sterk achteruitgaande Beemdooievaarsbek (*Geranium pratense*) (fig. 4). Langs de Waal be-

vinden zich grote dijkgedeelten, voornamelijk tussen Weurt en Ochten, die ten koste van alles gespaard moeten worden vanwege het voorkomen van een buitengewoon weelderige en rijk gevarieerde dijkflora. Zeldzame en minder algemene soorten als Wilde marjolein (*Origanum vulgare*), Aardaker (*Lathyrus tuberosus*), Wilde kaardebol (*Dipsacus sylvestris*) (fig. 5), Zwarte toorts (*Verbascum nigrum*) IJzerhard, Rapunzelklokje (*Campanula trachelium*) en Kroonkruid (*Coronilla varia*) komen hier veelvuldig voor, vaak in gezelschap van Sleedoorn (*Prunus spinosa*), Eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*), Hondсроos (*Rosa canina*) en een enkele keer Kraudylier (*Sambucus ebulus*). Duidelijk is dat wij hier in vele gevallen niet meer te maken hebben met het Medicagini-Avenetum of het Arrhenatheretum, maar met een geheel andere plantengemeenschap, behorend tot het Trifolium medii, een gradient-vegetatie, die voor moet komen langs heggen en struwelen, in een zoom van „Hochstaudenflora“ naar open grasland. Ook landschappelijk zijn deze dijktrajecten zeer aantrekkelijk met hun mooi begroeide wielen, populierenbossen, oude boerderijen en de magnifieke uitzichten over de brede Waal.

Wij dienen onze stroomdalflora te beschermen, niet alleen omdat het hier zeldzame soorten betreft, maar omdat het merendeel van de stroomdalplanten continentale soorten zijn, die hier aan de rand van hun verspreidingsgebied leven. Het voorkomen van deze plantesoorten geeft ons een beeld van hun areaal en van hun ecologische eisen, daar een soort zich zoals bekend, ten aanzien van haar standplaatskeuze, aan de grens van haar areaal veelal anders blijkt te gedragen dan in het centrum.

BIJLAGE II

WERKGROEP voor NATUURBEHOUD en
MILIEUBEHERR 'NOORD-WEST BETUW'

Botanische inventarisaties van de uiterwaarden ten Oosten
van Culemborg.

Redichemse waard, Beusichemse waard en Lazarus waard.

Voorjaar en zomer 1975

A.L.S. Wijnhoven, P.F. Blanckenburg en C. v.d. Vate.

Culemborg

Maart 1976

aanleg nieuw toegangsweg
- omluut weigering mbt sectie A nr. 111

Werkgroep voor Natuurbehoud en Milieubeheer Noord-West Betuwe.

Planteninventarisatie 1975 Redichemse waard Gebied nr. 1.

Topkaart 39 A Culemborg

1 juni 1975

Coördinaten 144.3/ 442.9

Kilometerhok 39.21.35

A.L.J. Wijnhoven en C.v.d. Vate Culemborg.

Rivierduin.

<i>Salix bulbosus</i>	ab.
<i>Cerastium arvense</i>	fr. -1.ab.
" <i>hemidecandrum</i>	sp.
<i>Callium verum</i>	fr.
<i>Plant media</i>	r
<i>Arrhenatherum elatius</i>	sp.
<i>Rumex acetosa</i>	sp.
<i>Achillea millefolium</i>	sp.
<i>Cerastium holosteoides</i>	sp.
<i>Festuca pratensis</i>	sp.
<i>Lolium perenne</i>	fr.
<i>Senecio jacobaea</i>	sp.
<i>Radicago nativa</i> esp <i>falcata</i>	1.ab.
<i>Veronica chamaedrys</i>	r
<i>Malva lanata</i>	sp.
<i>Dryas octopetala</i>	sp.
<i>Cyrtosorus cristatus</i>	sp.
<i>Anthranthum odoratum</i>	sp.
<i>Festicotrichon pubescens</i>	dom
<i>Deschampsia glomerata</i>	sp- 1.fr.
<i>Valeriana carota</i>	r
<i>Eleusine arvense</i>	r
<i>Poa annua</i>	r
<i>Leontodon nudicaulis</i>	sp
<i>Elytrigia repens</i>	sp
<i>Alopecurus pratensis</i>	sp
<i>Trifolium pratense</i>	r
<i>Galium perenne</i>	freg.
<i>Trifolium dubium</i>	fr
<i>Geranium sanguinale</i>	fr
<i>Geranium macranthum</i>	sp
<i>Geranium robertianum</i>	fr
<i>Geranium robertianum</i>	fr

aanleg dijkwaarde toegevoegd aan de kaart
geen uitwerking met sectie A

Werkgroep voor Natuurbehoud en Milieubeheer Noord-West Betuwe.

Planteninventarisaties 1975 Bedichemse Waard Gebied nr. 2.

Top.kaart 39 A. Culemborg

1 juni 1975

Coördinaten 144.3/443.0

Km-hok 39.21.25

A.L.J. Wijnhoven en G.v.d. Vate

Rivierduin, beweide en bemeste grasland, grenzend aan gebied nr.1.

Chrysanthemum leucanthemum

Dactylis glomerata

Ranunculus acris

Geranium molle

Bellis perennis ab.

Galium verum op

Vicia sativa sp.

Werkgroep voor Natuurbehoud en Milieubeheer Noord West- Betuwe.
 Planteninventarisatie 1975 Redichemse waard Gebied nr. 3 en 4
 Top. kaart 39 A. Culenburg 1 sept 1975 en 1 augustus 1975
 Coördinaten 144.4 -144.6 /44.1-44.3 km-bok 3.21-25
 A.L.J. Wijnhoven en C.v.d. Vate

Rivierduin, beweide grasland, reliëfrijk.

<i>Salvia pratensis</i>	fr.
<i>Bromus mollis</i>	fr
<i>Erophila verna</i>	sp
<i>Cerastium semidecandrum</i>	fr
<i>Briza media</i>	l. fr. = l.ab.
<i>Ranunculus bulbosus</i>	fr
<i>Dactylis glomerata</i>	sp.
<i>Eryngium ymnocarpum</i>	fr
<i>Ononis spinosa</i>	fr
<i>Galium verum</i>	l.fr
<i>Cerastium arvense</i>	l.ab.
<i>Cynodon dactylon</i>	l.fr
<i>Achillea millefolium</i>	l.fr.
<i>Veronica chamaedrys</i>	sp.
<i>Helictotrichon pubescens</i>	fr
<i>Leontodon nudicaulis</i>	sp.
<i>Medicago sativa</i> var. <i>falcata</i>	l.fr.
<i>Trisetum flavescens</i>	l.fr.
<i>Trifolium dubium</i>	fr
<i>Medicago lupulina</i>	sp.
<i>Geranium holle</i>	sp.
<i>Ranunculus acris</i>	sp
.. repens	l.fr.
<i>Anthoxanthus odoratus</i>	sp.
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>	sp
<i>Sedum acre</i>	sp
<i>Convolvulus arvensis</i>	sp
<i>Trigonotis arvensis</i>	sp.
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	sp
<i>Arrhenatherum elatius</i>	sp

Vervolg inventarisatielijst Redichemse waard Gebied nr. 3 en 4

<i>Bellis perennis</i>	sp
<i>Daucus carota</i>	sp
+ <i>Carex hirta</i>	1.sp
<i>Cerastium holosteoides</i>	sp
<i>Cynosurus cristatus</i>	sp.
<i>Cirsium arvense</i>	sp
<i>Deschampsia cespitosa</i>	1.sp.
<i>Elytrigia repens</i>	1.fr.
,, var <i>glauca</i>	1.sp.
<i>Festuca pratensis</i>	sp
<i>Festuca rubra</i>	fr.
<i>Holcus lanatus</i>	sp
<i>Plantago lanceolata</i>	sp
<i>Plantago media</i>	1. sp.
<i>Senecio jacobaea</i>	sp
<i>Thymus pulegioides</i>	1.sp
<i>Vicia sativa</i> sep. <i>angustifolia</i>	sp
+ <i>Alopecurus geniculatus</i>	1.fr
+ ,, <i>pratensis</i>	1.sp
+ <i>Glyceria fluitans</i>	1.fr
+ ,, <i>maxima</i>	1.fr.
<i>Loium perenne</i>	1.fr
+ <i>Phalaris arundinacea</i>	1.sp
<i>Phleum pratense</i>	sp
<i>Ranunculus ficaria</i>	1.fr
<i>Rumex acetosa</i>	sp
+ ,, <i>crispus</i>	sp
<i>Trifolium pratense</i>	sp.
+ <i>Polygonum amphibium</i>	1.sp

De met een + aangemarke soorten vrijwel uitsluitend in een vochtige laagte met plasje in het gebied Nr 3.

Vegetatie: Rivierduinvegetatie met veel soorten die karakteristiek zijn voor het Verbond der droge kalkgraslanden (Mesobromion). Zwaartepunt op de Aas. van Sikkelsklaver en Zachte haver (*Medicago-Avenetum pubescentis*), plaatselijk goed tot zeer goed ontwikkeld.

X te graven toegangseu waarvoor door G.S. bij beschikking van
4 juli 1978 een ontgrondingsvergunning is verleend, waartegen
door de werkgroep is aangetekend bij de Kroon
geïntervalliseerde gebieden

1,2,3,4

8

SCHAAL 1 : 10000

Voor wat betreft de Veluwe wordt thans ten aanzien van het Centraal Veluws Natuurgebied de situatie op de kampeerterreinen onderzocht.

Ad d. De kwaliteit van het zwembad

De Gezondheidsraad onderscheidt bij de beoordeling van zwembad drie kwaliteiten. Daarbij wordt aandacht besteed aan een groot aantal aspecten, zoals doorzicht, kleur, geur, de aanwezigheid van drijvende materie, de bodemgesteldheid, de waterdiepte, het zuurstofverzadigingspercentage, het bio-chemische zuurstofverbruik en het aantal coli-bacteriën per kubieke millimeter water. De kwaliteit één betekent goed zwembad.

Bij de kwaliteit twee is de waterkwaliteit aanvaardbaar maar is verbetering wenselijk.

Bij kwaliteit drie is verbetering dringend noodzakelijk.

De Provinciale Waterstaat bemoeit onder andere het oppervlaktewater van een aantal recreatieprojecten. De zorg voor de waterkwaliteit is echter op de eerste plaats een taak voor de beheerder van het betreffende water. Een afdoende regeling van de controle van de waterkwaliteit zal vermoedelijk pas na het in werking treden van de in voorbereiding zijnde Wet hygiëne en veiligheid zwembadrichtingen en badplaatsen kunnen worden bereikt.

Iet dat tijdstip is een intensieve samenwerking nodig tussen de provincie, de zuiverings- en de recreatieschappen.

Wij hebben het initiatief genomen tot zodanige samenwerking.

4.2.2. De openluchtrecreatie op de Veluwe

Bij vele facetten van de openluchtrecreatie speelt het water een belangrijke rol. Wij hebben dit al eerder in dit hoofdstuk uiteengezet.

De grote behoefte aan water als speelelement heeft er toe geleid dat een combinatie werd gevonden met een geheel andere behoefte, namelijk de behoefte aan zand voor de aanleg van openbare werken en voor industriële doeleinden, en de behoefte aan klei voor de baksteenfabrikage. In veel gevallen ontstaan bij de winning van deze delfstoffen namelijk waterpartijen. Een goed voorbeeld van deze wijze van werken vormt het recreatieproject Bussloo in de gemeente Voorst. Voorwaarde voor het slagen van een op concentratie van zandwinningen gericht beleid is uiteraard een geschikte ligging van de winning ten aanzien van enigszins belangrijke bevolkingsconcentraties.

Uiteraard speelt de geologische gesteldheid van de bodem ook een belangrijke rol. Er moet een winbare hoeveelheid spie aanwezig zijn. Voorts moet voor de te winnen spie een nuttige bestemming gevonden kunnen worden. Bij het afwegen van al die factoren bleek al spoedig dat veel ontzanders bereid waren in het kader van de ontzandingen gelijktijdig werken uit te voeren ten behoeve van een toekomstig recreatief gebruik van de plas-

sen. Als het ging om overheidswerken werden de betreffende bestekken allengs mede op dat verachte gebruik afgestemd. Op die wijze zijn in de afgelopen jaren belangrijke werken op recreatief gebied op een relatief goedkope

manier tot stand gekomen.

De winning van industriezand vindt hoofdzakelijk plaats in de uiterwaarden. De veelal grote ecologische en landschappelijke betekenis van die uiterwaarden is genoegzaam bekend. In het provinciaal beleid zal grote terughoudendheid worden betracht ten aanzien van het verlenen van vergunningen voor ontgrondingen in de uiterwaarden.

De winning van ophoogzand voor de aanleg van openbare werken vergt eveneens belangrijke oppervlakten grond. Wij hebben ook hierbij niet zonder succes gestreefd naar een zekere concentratie van de winningen. De rond de Veluwe en ook elders in de provincie in diverse stadia van uitvoering zijnde recreatieprojecten vinden vrijwel alle mede in dat beleid hun oorsprong. De hier ontstane plassen zijn over het algemeen minder uitgestrekt dan die welke ontstaan bij de industriezandwinning. Zij worden dienstbaar gemaakt aan de oeverrecreatie en de zogenaamde kleine watersport.

De in het geding zijnde gronden en het na de speciewinningen resterende water konden veelal op aantrekkelijke voorwaarden door de betreffende recreatieschappen worden verworven.

Wij hebben al eerder opgemerkt dat het niet in de bedoeling ligt nog andere grote recreatieprojecten tot ontwikkeling te brengen dan die welke thans in bewerking zijn. De nauwe relatie tussen speciewinning en openluchtrecreatie is daarmee zo goed als voorbij. Daarmee is uiteraard niet gelijktijdig ook een eind gekomen aan de behoefte van de winning van de delfstoffen zoals zand en klei. De behoefte daaraan zal blijven bestaan.

Met name bij de in voorbereiding zijnde streekplannen hebben wij al enkele gedachten ontvouwd ten aanzien van het in de toekomst terzake te voeren beleid.

Recreatieve bestemmingen ten behoeve van de oeverrecreatie lijken voor in de toekomst ontstane plassen evenwel niet meer noodzakelijk, omdat met de overige projecten op redelijke wijze aan de vraag naar deze vorm van openluchtrecreatie wordt voldaan. Naar het zich laat aanzien zal een bestemming tot natuurgebied veel meer voor de hand liggen en zullen de accenten bij de voorwaarden voor de oplevering van ontstane putten veel meer daarop moeten worden afgestemd. In de uiterwaarden zal daarbij mede bepalend zijn wat in het kader van het rivierbelang mogelijk is. Een functie voor de hengelsport behoeft niet bij voorbaat uitgesloten te worden geacht. Wij zullen aan de ontwikkeling van die plassen grote aandacht blijven besteden.

4.4.1. Openluchtrecreatie en landinrichting

In ruilverkavelingsverband wordt de laatste jaren ook ruime aandacht geschonken aan aspecten van de openluchtrecreatie. De aandacht wordt daarbij over het algemeen op de eerste plaats gericht op het aanbrengen van allerlei kleine voorzieningen, zoals wandel- en ruitersporen, picknickplaatsen en dergelijke. Als daarvoor gelegenheid bestaat, worden evenwel ook grotere voorzieningen tot stand gebracht die meer liggen in de categorie van de oeverrecreatie. Ook de hengelsport pleegt hierbij te worden betrokken.

werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer 'noordwest-betuwe'

Aan Hare Majesteit de Koningin
De Commissaris van de Koningin in Gelderland
Markt 11,
6811 CC Arnhem

Culemborg, 23 mei 1980

betreft: beroepschrift ontgronding te Culemborg, d.d. 4 augustus 1978

Mevrouw,

Op 4 augustus 1978 heeft de werkgroep beroep aangetekend tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland om aan de Projekt Maatschappij Sanderse B.V. te Culemborg vergunning te verlenen tot het ontgronden en ontzanden van een aantal percelen in de Radichemse Waard te Culemborg (besluit van 4 juli 1978, nr. 76-502/14-1211LL/lt).

Een aantal, zich na dit tijdstip voorgedaan hebbende, ontwikkelingen heeft thans geleid tot het opstellen van de onderhavige notitie, die als een aanvulling op ons beroepschrift kan worden beschouwd.

De meest belangrijke ontwikkeling was het beschikbaar komen van een aantal gegevens, welke door het bestuur van de watersportvereniging De Helling te Culemborg op ons verzoek zijn verzameld.

Deze gegevens, tesamen met enige andere informatie, waren voor ons aanleiding het aspect recreatie en de relatie met de door ons bestreden verlegging van de toegangsgcul naar de plas nogmaals in overweging te nemen.

In ons beroepschrift is niet ingegaan op het nautisch aspect van de verlegging, voornamelijk vanwege het ontbreken van relevante gegevens. Nu deze gegevens, weliswaar in beperkte mate, voorhanden zijn, zal in deze aanvulling aandacht aan dit aspect worden besteed.

Enige tijd nadat wij ons beroepschrift hadden verzonden, kregen wij de beschikking over het advies van de Hoofdingenieur-Directeur voor de Landinrichting in Gelderland betreffende de ontgrondingsaanvraag van de Projekt Maatschappij Sanderse B.V.

Daar aan dit advies tamelijk veel belang moet worden gehecht, zullen wij ook hieraan enige aandacht besteden.

Tenslotte zal een aanvulling worden gegeven op de floristische kenmerken van het gebied. Deze aanvulling werd welwillend ter beschikking gesteld door de Provinciale Waterstaat van Utrecht

Recreatieve belang van de plas.

De door ons, in ons beroepschrift geuite veronderstelling dat de plas in de toekomst geen recreatieve functie voor de watersport zou gaan vervullen, was voorbarig en onjuist.

Het blijkt dat de plas voor een groot aantal watersporters (bootbezitters) van veel belang is. Zo organiseert de eerder genoemde watersportvereniging enkele malen per jaar festiviteiten, in welk kader de plas een grote rol speelt. Door deze vereniging wordt handhaving van de plas in zijn huidige vorm dan ook nagestreefd.

Verder blijkt uit het rapport Recreatie op en aan het Pannerdens Kanaal, Nederrijn en Lek, dat aan de plas een niet onbelangrijke overloopfunctie moet worden toegekend. Deze overloopfunctie zorgt ervoor dat er minder plezierboten op de rivier zijn. De recreatieve functie van de plas heeft dus als bijkomend voordeel dat de beroepsvaart en de pleziervaart minder in elkaars vaarwater komen. Een en ander wordt bevestigd door het bestuur van De Helling.

Het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal stelt in een reactie op ons beroepschrift, dat onze uitspraak betreffende de afwezigheid van een toekomstige recreatieve functie van de plas enigszins genuanceerd moet worden opgevat. Het schap acht bepaalde extensieve vormen van recreatie en ook watersport zeer wel mogelijk.

Uit het voorgaande is gebleken dat de Redichemse Waard een belangrijke rol speelt in de pleziervaart en wij kunnen dan ook instemmen met een bepaalde recreatieve functie van het gebied waarbij het realiseren van uitgebreide voorzieningen echter niet aanvaardbaar is in verband met de kwetsbaarheid van de Waard. Wat betreft het in ons beroepschrift genoemde verlandingsproces in de plas, kan vermeld worden dat dit proces zodanig zal worden gestuurd, dat de recreatieve functie van de plas niet of nauwelijks zal verminderen.

Uit overleg is gebleken dat voor het gehele gebied een inrichtingsplan zal worden opgesteld. In dit plan zal de toekomstige diepte van de plas zodanig zijn, dat voor plantengroei op grote schaal niet behoeft te worden gevreesd. Het deel van de oever dat zal worden benut voor het meren van boten, zal eveneens worden vrij gehouden van plantengroei.

Volledigheidshalve dient vermeld te worden dat, voor zover wij konden nagaan, dit inrichtingsplan is afgestemd op een verlegging van de invaart, hetgeen wij ten zeerste betreuren. Het was immers te voorzien geweest, dat wij tegen het verlenen van de in het geding zijnde ontgrondingsvergunning beroep zouden aantekenen.

Verlegging van de invaart i.v.m. dichtslibben.

Het bestuur van De Helling hecht veel belang aan instandhouding van de plas in zijn huidige vorm. Volgens het bestuur is de plas zeer in trek bij bezitters van plezierboten door de aanwezigheid van strand en rustig water (geen beroepsvaart, weinig golfslag).

Een verkleining van de plas wordt dan ook als minder wenselijk beschouwd. Veel waarde wordt gehecht aan een goede verbinding met de rivier de Lek, waarbij het er minder toe doet waar deze verbinding is gelegen. Een verkorting van de afstand tussen de jachthaven in Culemborg en de plas zal volgens het bestuur geen voordeel opleveren in die zin dat niet verwacht wordt dat er meer boten op de plas zullen verblijven.

Het doorkruisen van de rivierbocht (zie kaart) voordat de plas kan worden ingevaren wordt zeker niet als een belevenis opgevat, integendeel.

Voor velen is het zelfs een sportief genoeg om deze "hindernis" te nemen.

In de loop van de jaren is gebleken dat de bestaande invaart geleidelijk dichtslibt, waardoor vooral de grotere boten soms moeite hebben met het in- en uitvaren van de plas. Volgens mededelingen van Rijkswaterstaat zal de omstreken nieuwe toegang minder snel dichtslibben. Het dichtslibben is een gevolg van de zuigende werking van de plas. Deze werking zou aanzienlijk minder zijn wanneer de bestaande toegang wordt afgesloten en vervangen wordt door een meer westelijk gelegen invaart. De mededelingen van Rijkswaterstaat zijn evenwel niet gebaseerd op empirisch onderzoek. Het uitvoeren van een dergelijk onderzoek is op dit moment ook nauwelijks zinvol, daar nog niet bekend is welke diepte de plas zal krijgen en hoe groot de plas uiteindelijk zal worden. Bovendien is zo'n onderzoek dermate kostbaar, dat uitvoering hiervan niet aannemelijk zal zijn.

Door het ontbreken van feitelijke gegevens is het onmogelijk reeds nu te voorspellen of de bestaande invaart inderdaad geheel zal dichtslibben en zo ja in welk tijdsbestek dit het geval zal zijn. Er wordt slechts verwacht dat deze invaart sneller zal dichtslibben dan een meer westelijk gelegen toegang.

Een nieuwe doorgraving van het rivierduincomplex mag ons inziens in geen geval gebaseerd worden op een verwachting, waaraan enige zekerheid ontbreekt.

Na het realiseren van een inrichtingsplan zal bekeken moeten worden of de bestaande invaart dreigt dicht te slibben. Blijkt dit inderdaad het geval te zijn, dan dienen er maatregelen te worden getroffen welke gericht zijn op het goed bevaarbaar houden van deze invaart. In dit kader kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het regelmatig uitbaggeren van de geul of aan het aanbrengen van stroomregulerende voorzieningen, waardoor

zand en slib geen kans krijgen in de geul te bezinken.

Scheepvaart en verlegging van de toegangsgedul.

De bocht in de Lek is voor de scheepvaart tamelijk onoverzichtelijk en verhoogd daarmee het risico van aanvaringen. Tot op heden hebben zich gelukkig nog geen ongelukken voorgedaan. Ofschoon de kans op ongelukken altijd en overal aanwezig is, is het niet juist een overdreven nadruk te leggen op eliminering van de gevaren van de bocht middels aanvechtbare maatregelen in casu een verlegging van de invaart van de plas. Het streven naar een verbetering van het gedrag en naar een vergroting van de kennis der veiligheid bij de "stuurlui", lijkt ons een beter middel.

Verder mag de scheepvaart op de Lek niet vergeleken worden met die op bijvoorbeeld de Waal, waar het aantal schepen, dat per tijdsceenheid passeert, vele malen groter is dan op de Lek. Ondanks het voorgaande lijkt het, in het kader van het streven naar een grotere veiligheid, wenselijk om het aantal pleziervaartuigen dat de bocht passeert zo gering mogelijk te doen zijn zondet dat daarmee de mogelijkheden van waterrecreatie worden beperkt. Het zou dan ook aantrekkelijk zijn de toegang naar de plas tussen de rivierbocht en de jachthaven van Culemborg te Jeggan, bijvoorbeeld op de door ons niet juist geachte plaats. Een dergelijke verhoging van de veiligheid is echter een schijnoplossing en kan zelfs een averechtse werking hebben. In het hierna volgende zullen wij dit trachten te verduidelijken.

Reeds eerder is door ons gesteld dat veel bezitters van pleziervaartuigen (zeilboten) het doorkruisen van de rivierbocht als een sportief genoeg ervaren.

Dikwijls wordt na vertrek uit de haven van Culemborg eerst naar Beusichem of nog verder gevaren (bocht wordt gepasseerd) waarna men omkeert en in de plas gaat uitrusten, alvorens men huiswaarts gaat.

Er zijn echter nog meer jachthavens waar vandaan men voorttochten naar de plas onderneemt. De plas is wat dit betreft uniek. Op de kaart zijn de in dit verband meest belangrijke jachthavens aangegeven met daarbij de huidige en geplande capaciteit. Eveneens is op de kaart aangegeven de stuw bij Hagestein en die bij Amerongen. Tussen deze twee stuwen ligt het traject waarop de pleziervaartuigen die hun thuishaven aan dit traject hebben liggen, voornamelijk vertoeven. Immers de sluizen naast de stuwen zijn een belemmerende factor bij het buiten het traject varen op de rivier (ten oosten van Amerongen en ten westen van Hagestein). Aan het traject ligt ook het recreatieproject "Eiland van Maurik" (zie kaart). Wanneer dit project, inclusief een grote jachthaven zal zijn gerealiseerd zal de totale capaciteit van de oostelijk van de rivierbocht gelegen jachthavens aanzienlijk groter zijn dan de capaciteit van de Culemborg.

borgse jachthaven.

Reeds nu ondernemen veel "oostelijke" zeilers en andere bootbezitters tochten naar de plas. Verwacht wordt dat dit aantal in de toekomst nog verder zal stijgen na voltooiing van de jachthaven in het "Eiland van Maurik".

Wordt de toegang naar de plas verlegd, dan zal dus een belangrijk aantal plezierboten de rivierbocht toch weer moeten doorkruisen teneinde in de plas te kunnen komen.

Bij handhaving van de huidige toegang bestaat deze verplichting (voor de uit het oosten komenden) niet.

Verlegging van de toegang kan dus zelfs betekenen dat het paard achter de wagen wordt gespannen. Onze verwachtingen hieromtrent zijn gebaseerd op gesprekken met diverse bootbezitters die het traject regelmatig bevaren en doorgaans goed op de hoogte zijn van elkaars gedragingen.

Wij veronderstellen dat in de overwegingen van het College van Gedeputeerde Staten het aspect van de oostelijke jachthavens geen rol heeft gespeeld. Althans, in het besluit wordt slechts gesproken over de jachthaven in Culemborg.

Advies van de Hoofdingenieur-Directeur voor de Landinrichting in Gelderland

Dit advies is helaas te vroeg uitgebracht om rekening te kunnen houden met recente inventarisatiegegevens over de flora.

Dat deze gegevens aantonen dat de botanische betekenis van het gebied nog steeds groot is zal niemand betwijfelen die ook maar enigszins op de hoogte is van de nederlandse flora, met name die in het fluviatiele district.

Ook de inventarisatiemedewerkers van de Provinciale Waterstaat van Utrecht hebben de waarde van het gebied onderkend, zoals blijkt uit de extra aandacht welke zij aan het gebied hebben besteed.

Opvallend is dat in het advies veel aandacht wordt besteed aan het feit dat een aantal voorwaarden in de reeds verleende vergunning niet is nageleefd. Er wordt met nadruk gesteld dat de geconstateerde onrechtmatigheden eerst te niet moeten worden gedaan alvorens vergunning kan worden verleend. Tevens wordt het College verzocht er op toe te zien dat met name punt 1 lid 6 van de vergunning wordt nageleefd.

Wat betreft de controlerende en corrigerende taak van het College hebben wij helaas moeten vaststellen dat deze taak tot op heden nauwelijks is uitgeoefend. Wij zouden zelfs willen stellen dat de rol van het College bij de onderhavige ontzanding weinig verheffend is geweest.

De achteruitgang van de betekenis van het gebied is veroorzaakt door onrechtmatige activiteiten van de vergunninghouder, welke activiteiten op zijn minst bij één ambtenaar van de Afdeling Ontgrondingen bekend waren. Nimmer is echter tegen deze activiteiten opgetreden, waardoor de vergunninghouder werd aangemoedigd door te gaan met het niet naleven van de voorwaarden.

In het advies wordt verder gesproken over het afdekken van aan-gebracht puin (onrechtmatige activiteit), middels een dikke laag klei. Dit voorstel getuigt van een gebrek aan kennis waar het be-treft de abiotische milieucomponenten van het gebied. Wij willen wat dit betreft verwijzen naar ons beroepschrift, waar op blz. 1 (onderaan) de samenstelling van de bodem globaal wordt besproken. Uitvoering van het voorstel zou zeker geen herstel van de oude situatie tot gevolg hebben. Dit kan slechts worden bereikt door het weghalen van het aangebrachte puin en ander afval.

Aanvulling op de floristische kenmerken van het gebied

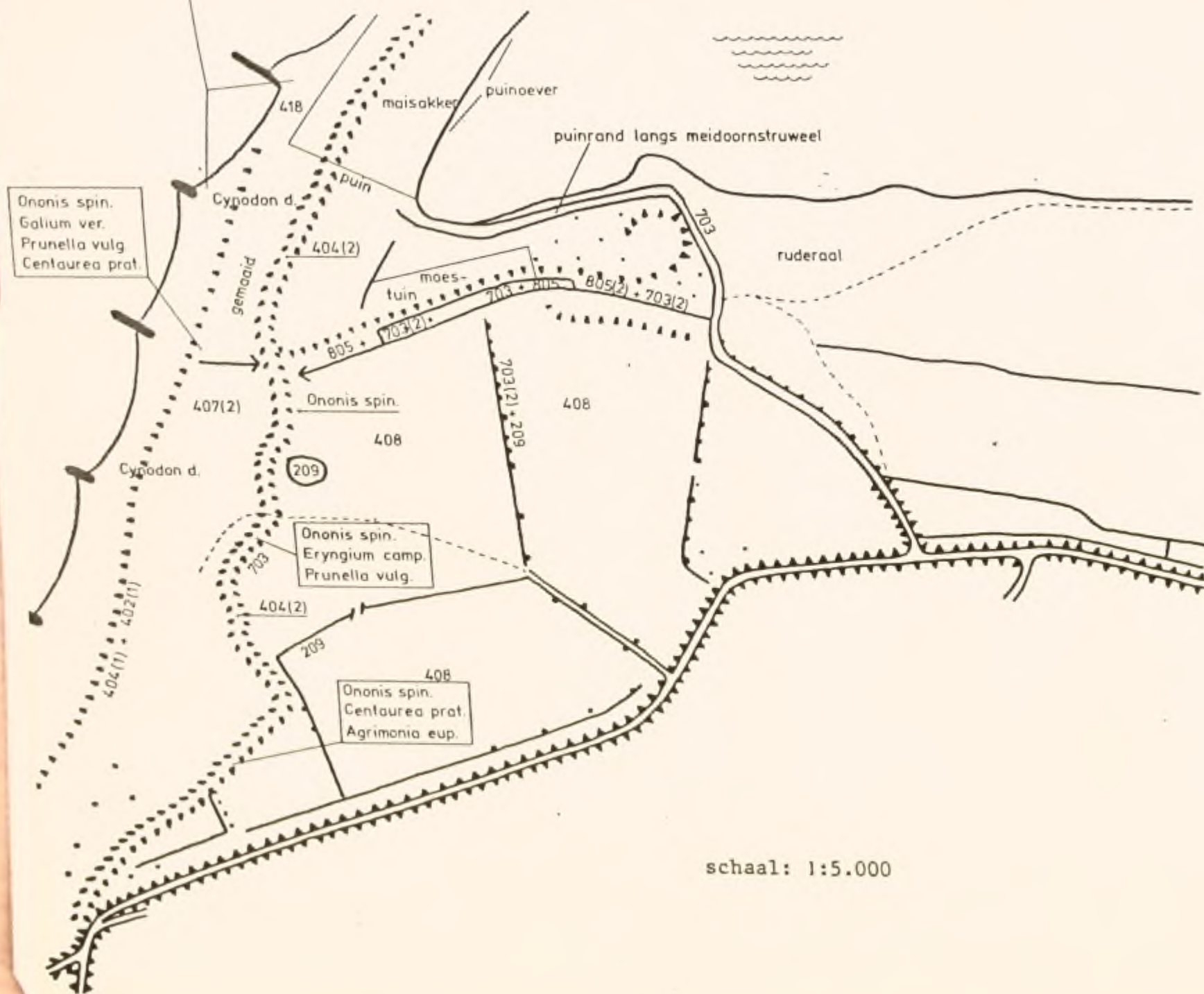
In het kader van de milieukartering van de provincie Utrecht is te-vens een deel van de omliggende provincies gekarteerd. Dit als ge-volg van het gehanteerde systeem waarbij de provincie Utrecht is verdeeld in km²-hokken zoals aangegeven op de stafkaarten 1:25.000. Zodoende is ook hok 39A 144-442 gekarteerd, in welk hok het gebied is gelegen waarin zich het deel van de Kedichemse Waard bevindt dat doorsneden zal worden door de nieuwe verbinding tussen de ri-vier en de plas, indien de door ons bestreden ontgrondingsvergun-ning wordt verleend.

De voor dit gebied van belang zijnde gegevens hebben wij in een pre-senteerbare vorm overgenomen. Zo zijn de door de provincie Utrecht gebruikte streeplijsten omgezet in een lijst met plantennamen waar-bij door ons de nederlandse namen der planten zijn toegevoegd. De verklaring van de op de tekening schaal 1:5.000 vermelde kode-nummers is overgenomen uit de Handleiding milieukartering provin-cie Utrecht.

Als laatste zij opgemerkt dat ten tijde van de inventarisatie op 13 september 1977 de dijkjes en graslanden in het gebied grotendeels waren gemaaid of afgevreten. Hierdoor is het beeld van de ter plaats aanwezige flora niet geheel volledig. Dit beeld kan echter tamelijk eenvoudig worden gekompleteerd met behulp van de U reeds eerder toegezonden gegevens over de flora.

Eryngium camp.
Ononis spin.
Prunella vulg.
Galium ver.
Tragopogon prat.

opname: 13 september 1977
 gedeelte van hok 39A 144-442

schaal: 1:5.000

Verklaring van de op tekening schaal 1:5.000 vermelde kodenummers (overgenomen uit de Handleiding milieukartering provincie Utrecht, Provinciale Waterstaat Utrecht, mei 1976.)

209. Dominantietypen van *Glyceria maxima*, van *Glyceria fluitans* of van *Phalaris arundinacea*.

GLYC.M, FL, PHAL.⁺

Tot dit type worden gerekend die vegetaties, waarbij een van de volgende soorten sterk domineert: *Glyceria maxima*, *Glyceria fluitans* en *Phalaris arundinacea*. Aanstrepen om welke soort het gaat. Deze soorten kunnen in geringe hoeveelheden voorkomen in een aantal van de hierboven besproken vegetatietypen.

"Kwaliteit": -

Luchtfoto: -

Verwantschap: 19Ba7. Sociatie van *Glyceria maxima*.

19Ca7. Sociatie van *Phalaris arundinacea*.

19A. Nesturtio-Glycerietalia (gedeeltelijk).

402. *Aira-grasland*.

THERO-AIR

Schrale grazige vegetaties met zeer droge standplaats, zoals wegbermen in zandige gebieden met *Aira praecox*, *Aira caryophylla*, *Filago minima*, *Eryngium campestre*, *Erophyla verna*, *Agrostis canina*, *Carex arenaria*, *Hieracium pilosella*, *Festuca ovina*, *Ornithopus perpusillus* enz.

"Kwaliteit":

1. *Carex arenaria*, *Cerastium semidecandrum*, *C. arvense*, *Festuca rubra*, *Agrostis tenuis*, *Rumex acetosella*, *Erodium cicutarium*, *Achillea millefolium*.

2. *Hieracium pilosella*, *Trifolium arvense*, *Ornithopus perpusillus*, *Sedum acre*, *Campanula rotundifolia*, *Festuca ovina*, *F. rubra*, *Polytrichum spec.*

3. *Aira praecox*, *Aira caryophylla*, *Filago minima*, *Eryngium campestre*, *Erophyla verna*, *Agrostis canina*.

Luchtfoto: dit type wordt steeds aangegeven.

Verwantschap: 203a. Thero-airion.

404. *Arrhenatherum-grasland*.

ARRH.

Op bermen en dijken voorkomend soortentrijk vegetatietype. Voorkomende soorten zijn *Arrhenatherum elatius*, *Daucus carota*, *Pastinaca sativa*, *Heracleum spondylium*, *Allium vineale*, *Anthriscus sylvestris*, *Geranium dissectum*, *Trifolium dubium*, *Centaurea pratensis*, *Galium mollugo*, *Tragopogon pratensis*, *Plantago lanceolata*, *Dactylis glomerata*, *Chrysanthemum leucanthemum*.

"Kwaliteit":

1. *Arrhenatherum elatius* (niet dominerend), *Dactylis glomerata*, *Symphytum officinale*, *Anthriscus sylvestris* (zie ook 414. ANTHR.), *Plantago lanceolata*, *Achillea millefolium*, *Vicia cracca*.
 2. *Arrhenatherum elatius* (niet dominerend), *Tragopogon pratensis*, *Heracleum spondylium*, *Euphorbia esula*, *Senecio erucifolius*, *Senecio jacobaea*, *Allium vineale*, *Chrysanthemum leucanthemum*, *Centaurea pratensis*.
 3. *Arrhenatherum elatius* (dominerend of in hoge bedekking meer dan 30%), *Daucus carota*, *Pastinaca sativa*, *Galium mollugo*, *Crepis biennis*, *Plantago media*, *Ceranium dissectum*, *Knautia arvensis*, *Scabiosa columbaria*, *Ranunculus bulbosus*.
- Luchtfoto: dit type wordt steeds op de luchtfoto aangegeven.
Verwantschap: 25Ba1. *Arrhenatherum elatioris*.

408. Lolium-grasland.

LOL.

Lolium perenne (wordt dikwijls ingezaaid) domineert.
Verder komen *Trifolium repens*, *Taraxacum officinale*, *Stellaria media* en *Bellis perennis* voor.

418. Niet opgenomen in de Handleiding

407. Cynosuris-grasland.

CYNOS.

Vegetatie van flink bemeste wei- en hooilanden. In deze graslanden is echter nooit sprake van een intensieve moderne exploitatie (hoge veebezetting, lage grondwaterstand, mechanische grondbewerking, zware kunstmestgiftten), zoals bij de typen 408/413. Ze kunnen vochtig en matig droog zijn; nooit drassig (zie 405. CALTH.) of zeer droog (402. THERO-AR.). Langs slootkanten wordt type regelmatig aangetroffen en gaat hier vaak over in het soortenrijkere 403. HYDROC.

"Kwaliteit":

1. *Festuca rubra*, *Rumex acetosa*, *Agrostis stolonifera*, *Agrostis tenuis*, *Phleum pratense* (minder dan 5%).
2. *Cirsium palustre*, *Hordeum secaline*, *Trifolium pratense*, *Phleum pratense* (meer dan 5%), *Leontodon autumnalis*.
3. *Anthoxanthum odoratum*, *Luzula campestris*, *Lychnis flos-cuculi*, *Phleum pratense* (meer dan 30%).

703. Meidoornstruwal.

MEID.STR.

Struwelen met een dominantie van *Crataegus*. Vaak in de vorm van heggen in uiterwaarden. In het meidoornstruwel komen *Rubus spec.*, en

Rosa canina ook vaak voor; soms ook Prunus spinosa.

"Kwaliteit": -

Luchtfoto: Hagen en struwelen met oude Crataegus moeten worden aangegeven.

Verwantschap: Waarschijnlijk een zeer verarmde vorm van het hierboven besproken Sleedoorn-struweel.

805. Wilgenrij.

WILG.RY

(In het onderhavige geval betreft het voornamelijk oudere knotwilgen.)

Lijst van planten aangetroffen op dijken en hellingen die op de tekening schaal 1:5.000 staan aangegeven uitgezonderd de bandijk.

• <i>Achillea millefolium</i>	duizendblad
• <i>Agrimonia eupatoria</i>	agrimonie
• <i>Agropyron repens</i>	kweek
• <i>Agrostis stolonifera</i>	fioringras
• <i>Arrhenatherum elatius</i>	frans raaigras
• <i>Artemisia vulgaris</i>	bijvoet
• <i>Atriplex hastata</i>	spiesbladige melde
• <i>Bellis perennis</i>	madeliefje
• <i>Bromus erectus</i>	bergdravik
• <i>Capsella bursa-pastoris</i>	herderstasje
• <i>Carduus crispus</i>	kruldistel
• <i>Carex hirta</i>	ruige zegge
• <i>Centaurea pratensis</i>	gewoon knoopkruid
• <i>Cerastium holosteoides</i>	gewone hoornbloem
• <i>Cirsium arvense</i>	akkerdistel
• <i>Cirsium vulgare</i>	speerdistel
• <i>Convolvulus arvensis</i>	akkerwinde
• <i>Cynosurus cristatus</i>	kongras
• <i>Dactylis glomerata</i>	kropaar
• <i>Daucus carota</i>	peen
• <i>Equisetum arvense</i>	heermoes
• <i>Eryngium campestre</i>	kruisdistel
• <i>Festuca arundinacea</i>	rietzwenkgras
• <i>Festuca rubra</i>	rood zwenkgras
• <i>Galinsoga parviflora</i>	knopkruid
• <i>Galium verum</i>	echt walstro
• <i>Glechoma hederacea</i>	handsdraf
• <i>Leontodon autumnalis</i>	herfstleeuwetand
• <i>Leontodon hispidus</i>	ruige leeuwetand
• <i>Lolium perenne</i>	engels raaigras
• <i>Matricaria chamomilla</i>	echte kamille
• <i>Medicago falcata</i>	sikkelklaver
• <i>Melilotus altissimus</i>	gele honingklaver
• <i>Ononis spinosa</i>	kactedoorn
• <i>Phleum pratense</i>	timotheegras
• <i>Plantago lanceolata</i>	smalle wegbree
• <i>Poa annua</i>	straatgras
• <i>Potentilla anserina</i>	zilver schoon
• <i>Prunella vulgaris</i>	brunel
• <i>Ranunculus acris</i>	scherpe boterbloem
• <i>Rorippa islandica</i>	moeraskers
• <i>Rubus caesius</i>	dauwbraam
• <i>Rumex acetosa</i>	veldzuring

• Rumex crispus	krulzuring
• Rumex obtusifolius	ridderzuring
• Senecio aquaticus	waterkruiskruid
• Sinapis arvensis	herik
• Solanum nigrum	zwarte nachtschade
• Stellaria media	vogelmuur
• Symphytum officinale	smeertwortel
• Tanacetum vulgare	boerenwormkruid
• Taraxacum officinale	paardebloem
• Teucrium scorodonia	valse salie
• Tragopogon pratensis	gelo: morgenster
• Trifolium pratense	rode klaver
• Trifolium repens	witte klaver
• Tussilago farfara	klein hoesblad
• Urtica dioica	grote brandnetel
• Matricaria maritima	reukloze kamille
• Potentilla reptans	vijfvingerkruid

Lijst van planten aangetroffen in de smalle oeverrand met zandstukjes langs de Lek, inclusief de kribben (op tekening schaal 1:5.000).

• Achillea millefolium	duizendblad
• Agropyron repens	kweek
• Agrostis g. ?	?
• Agrostis stolonifera	fioringras
• Aetium pubens	gewone klis
• Artemisia vulgaris	bijvoet
• Atriplex hastata	spiesbladige melde
• Atriplex patula	uitstaande melde
• Bidens frondosus	zwart tandzaad
• Butomus umbellatus	zwanebloem
• Capsella bursa-pastoris	herderstasje
• Carex hirta	ruige zegge
• Cerastium holosteooides	gewone hoornbloem
• Chcnopodium rubrum	rode ganzevoet
• Cirsium arvense	akkerdistel
• Convolvulus arvensis	akkerwinde
• Crataegus monogyna	meidoorn
• Cynodon dactylon	handjesgras
• Deschampsia cespitosa	amcle
• Diplotaxis tenuifolia	zandkool
• Epilobium hirsutum	harig wilgeroosje
• Equisetum arvense	heermoes
• Eryngium campestre	kruisdistel
• Erysimum cheiranthoides	steenraket
• Festuca rubra	rood zwenkgras
• Galinsoga parviflora	knopkruid
• Galium aparine	kleefkruid
• Glechoma hederacea	bondsdrif
• Leontodon autumnalis	herfstleeuwetand
• Leontodon hispidus	ruige leeuwetand
• Lycopus europaeus	wolfspoot
• Matricaria maritima	reukloze kamille
• Mentha arvensis	akkermunt

• Rumex crispus	krulzuring
• Rumex obtusifolius	ridderzuring
• Senecio aquaticus	waterkruiskruid
• Sinapis arvensis	berik
• Solanum nigrum	zwarte nachtschade
• Stellaria media	vogelmuur
• Symphytum officinale	smeewortel
• Tanacetum vulgare	boerenwormkruid
• Taraxacum officinale	paardebloem
• Teucrium scorodonia	valse salie
• Tragopogon pratensis	gele morgenster
• Trifolium pratense	rode klaver
• Trifolium repens	witte klaver
• Tussilago farfara	klein hoefblad
• Urtica dioica	grote brandnetel
• Matricaria maritima	reukloze kamille
• Potentilla reptans	vijfvingerkruid

Lijst van planten aangetroffen in de smalle oeverrand met zandstukjes langs de Lek, inclusief de kribben (op tekening schaal 1:5.000).

• Achillea millefolium	duizendblad
• Agropyron repens	kweek
• Agrostis g. ?	?
• Agrostis stolonifera	fioringras
• Arctium pubens	gewone klis
• Artemisia vulgaris	bijvoet
• Atriplex hastata	spiesbladige melde
• Atriplex patula	uitstaande melde
• Bidens frondosus	zwart tandzaad
• Butomus umbellatus	zwanebloem
• Capsella bursa-pastoris	herderstasje
• Carex hirta	ruige zegge
• Cerastium holosteooides	gewone hoornbloem
• Chenopodium rubrum	rode ganzevoet
• Cirsium arvense	akkerdistel
• Convolvulus arvensis	akkerwinde
• Crataegus monogyna	meidoorn
• Cynodon dactylon	handjesgras
• Deschampsia cespitosa	smele
• Diplotaxis tenuifolia	zandkool
• Epilobium hirsutum	harig wilgeroosje
• Equisetum arvense	heermoes
• Eryngium campestre	kruisdistel
• Erysimum cheiranthoides	steenraket
• Festuca rubra	rood zwenkgras
• Galinsoga parviflora	knopkruid
• Galium aparine	kleefkruid
• Glechoma hederacea	hondsdrif
• Leontodon autumnalis	herfstleeuwetand
• Leontodon hispidus	ruige leeuwetand
• Lycopodium europaeus	wolfsfoot
• Matricaria maritima	reukloze kamille
• Mentha arvensis	akkerment

oo <i>Phalaris arundinacea</i>	rietgras
o <i>Polygonum amphibium</i>	veenwortel
o <i>Polygonum lapathifolium</i>	knopige duizendknoop
o <i>Polygonum minus</i>	kleine duizendknoop
o <i>Potentilla anserina</i>	zilverschoon
o <i>Ranunculus acris</i>	scherpe boterbloem
o <i>Rorippa islandica</i>	moetaskers
o <i>Rorippa sylvestris</i>	akkerkers
o <i>Rosa canina</i>	hondstroos
o <i>Rumex acetosa</i>	veldzuring
o <i>Rumex crispus</i>	krulzuring
o <i>Sedum acre</i>	muurpeper
o <i>Sinapsis arvensis</i>	herik
o <i>Solanum dulcamara</i>	bitterzoet
o <i>Stachys palustris</i>	moerasandoorn
o <i>Stellaria media</i>	vogelmuur
o <i>Tanacetum vulgare</i>	boerenwormkruid
o <i>Taraxacum officinale</i>	paardebloem
o <i>Tussilago farfara</i>	klein hoefblad
o <i>Urtica dioica</i>	grote brandnetel

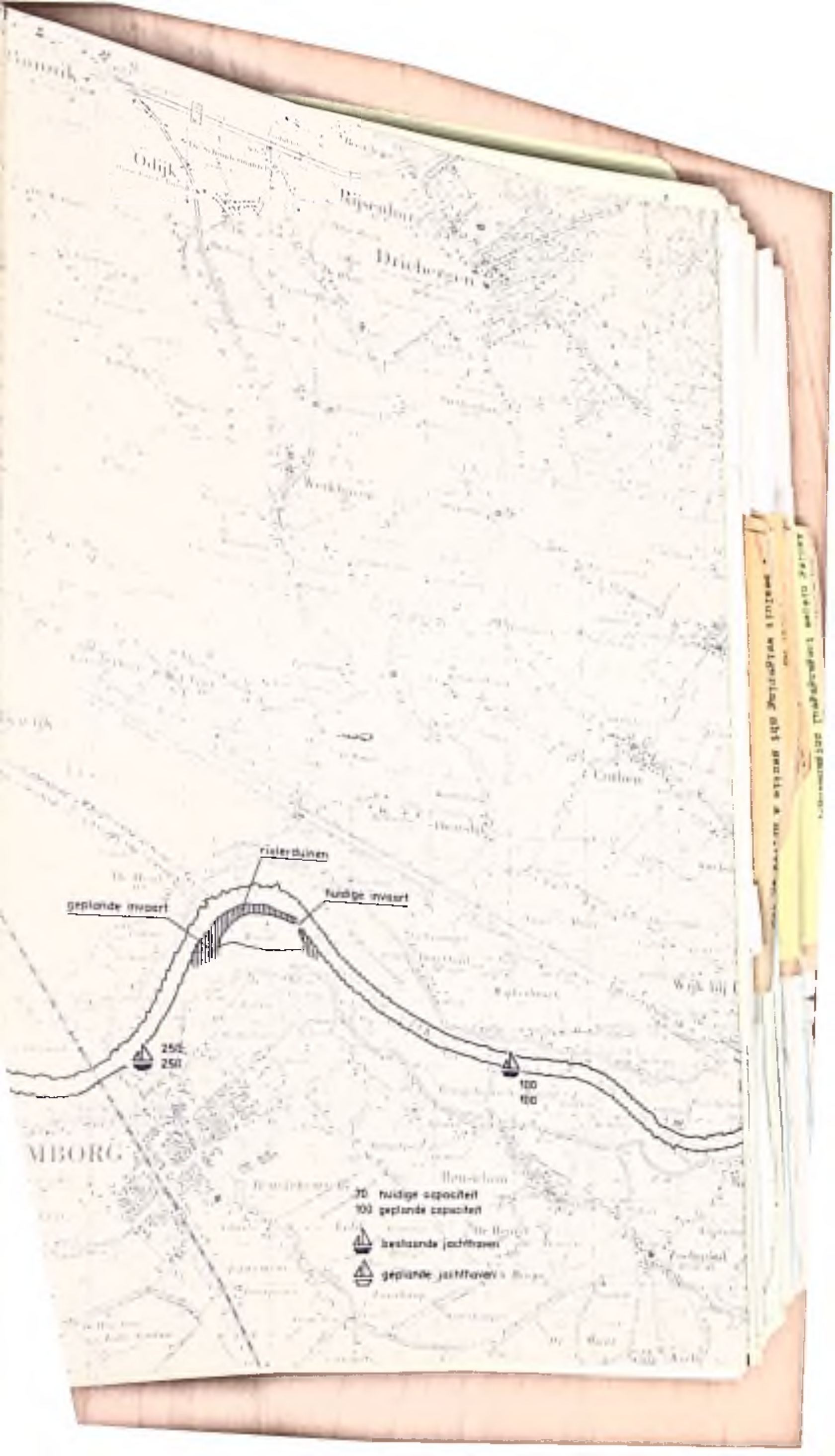
- . plant komt voor; er wordt geen uitspraak gedaan over de mate van voorkomen
- o plant komt lokaal voor; slechts 1 of enkele exemplaren worden in het hele kompleks aangetroffen (10 of minder exemplaren en/of 1 of minder dan 1 m²)
- o plant komt lokaal voor; er wordt een vrij groot tot groot aantal exemplaren aangetroffen (meer dan 10 exemplaren en/of meer dan 1 m²)
- oo plant komt in het hele onderzocht kompleks regelmatig voor

tekening behorende bij de aanvulling op het
beroepschrift dd 4 augustus 1978

werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer
noordwest betuwe 9-5-1980

Odiijk

Ripsendijk

Driehoren

Wijk III

Wijk III

geplande inwaart

rijstebinnen

rijstebinnen

250
250

100
100

MIBORG

30 huidige capaciteit
100 geplande capaciteit

bestaande jachtvaart

geplande jachtvaart

GEMEENTE CULEMBORG

RIJPSCHRIJF VOOR BURGEMEESTER EN WETHOUDE

23 JUL 1980
CULEMBORG
Ingek. 1188

Afd.: I nr.: 44167

(boekingsnummer van het boek)

Onderwerp: Werkgroep "atuurbehoud: t.k.n. beroepschrift inzake ontgronding Redichemse Waard.

Bijlagen:

Voorgesteld wordt het bijgevoegde stuk af te doen op de hieronder aangekreuste wijze:

xx

voor kennisgeving aan te nemen;

conform de in concept bijgevoegde brief;

ter beslissing voor te leggen aan de gemeenteraad en daarvoor het in concept bijgevoegde raadsvoorstel en raadsbesluit goed te keuren en ter bespreking voor te leggen aan de betreffende raadscommissie (commissie _____)

met de in concept bijgevoegde brief om advies voor te leggen aan :

de externe adviseur _____

te besluiten conform het bijgevoegde advies van _____

aan afdeling financiën door te geven ter invordering c.q. betaalbaarstelling;

ter kennisneming) in handen te stellen van: ter afhandeling _____

overige opmerkingen:

datum: 22-7-80
de behandelend ambtenaar,

Par.	
III	
II	
I	
0	

	B	W	W	S
B.V. 22				
B.V. 23				
B.V. 24				
B.V. 25				
B.V. 26				
B.V. 27				
B.V. 28				
B.V. 29				
B.V. 30				
B.V. 31				
B.V. 32				
B.V. 33				
B.V. 34				
B.V. 35				
B.V. 36				
B.V. 37				
B.V. 38				
B.V. 39				
B.V. 40				
B.V. 41				
B.V. 42				
B.V. 43				
B.V. 44				
B.V. 45				
B.V. 46				
B.V. 47				
B.V. 48				
B.V. 49				
B.V. 50				
B.V. 51				
B.V. 52				
B.V. 53				
B.V. 54				
B.V. 55				
B.V. 56				
B.V. 57				
B.V. 58				
B.V. 59				
B.V. 60				
B.V. 61				
B.V. 62				
B.V. 63				
B.V. 64				
B.V. 65				
B.V. 66				
B.V. 67				
B.V. 68				
B.V. 69				
B.V. 70				
B.V. 71				
B.V. 72				
B.V. 73				
B.V. 74				
B.V. 75				
B.V. 76				
B.V. 77				
B.V. 78				
B.V. 79				
B.V. 80				
B.V. 81				
B.V. 82				
B.V. 83				
B.V. 84				
B.V. 85				
B.V. 86				
B.V. 87				
B.V. 88				
B.V. 89				
B.V. 90				
B.V. 91				
B.V. 92				
B.V. 93				
B.V. 94				
B.V. 95				
B.V. 96				
B.V. 97				
B.V. 98				
B.V. 99				
B.V. 100				

Omschrijving nadere beslissing:

GEMEENTE CULEMBORG

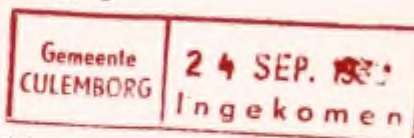
① A
R

4100 AC Culemborg
Postbus 136
Tel: 03450-2444
Giro 844224
Bank Amro Bank, Culemborg

de Raaf van State,
Afdeling voor de Geschillen van bestuur,
Binnenhof 1,
's-Gravenhage.

GEMEENTE CULEMBORG

45496

Vergadering van B. en W.
Raad
Commissie

d.d.

Onderwerp:

ontgrondingsverg. Sydney/Sandere
voor maken nieuwe inwaert

Advies:

Besluiting:

verzoek bij Raad van State aandoen
op bespreking

copie aan P. Simon Thomas zenden
(Prov. Waterschap) Markthal

Paraaf:

no. I

1	2	3	4	5	6
1	1	1	1	1	1

besluit wijziging p.t. sectie 4 art. 1

GEMEENTE CULEMBORG

AR

4100 AC Culemborg
Postbus 136
Tel. 03450 2444
Giro 844274
Bank Amro Bank, Culemborg
Rek no. 47.01.25.381

de Raad van State,
Afdeling voor de Geschillen van bestuur,
Binnenhof 4,
's-Gravenhage.

Uw kenmerk: Uw brief van: Datum: 5 oktober 1980.
Onderwerp: Beroep tegen een vergunning tot
 het ontgronden in de gemeente
Bij: Culemborg.

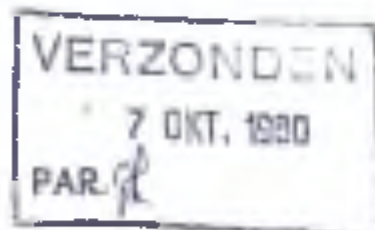
Bij brief van Gedeputeerde Staten van Gelderland van 10 januari 1980 zijn u door tussenkomst van de Minister van Verkeer en Waterstaat de stukken aangeboden die betrekking hebben op het beroep tegen het verlenen van een ontgrondingsvergunning aan de N.V. "Sidney", maatschappij tot Exploitatie en beheer van Onroerende goederen, te Nardien, als eigenaresse van de percelen, kadastraal bekend gemeente Culemborg, sectie A nummers 25, 179, 186 en 187.

Gaarne zouden wij van u willen vernemen wanneer dit beroep aan de orde kan komen. In dit verband zouden wij daarbij bij u op enige spoed willen aandringen, daar de ontwikkeling in het onderhavige gebied al jaren stagneert. Wij achten het namelijk van belang dat met het maken van de nieuwe invaart vanaf de Lek op niet al te lange tijd een aanvaagwoordt gemaakt.
RD/AJ/COLL.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN CULEMBORG,
de secretaris, de burgemeester,

f

AK

kopie: I
afschrift Provincieale Waterstaat, b.a.v. de heer Simon Thomas,
Marktstraat 1 te Arnhem.

40732

RAAD VAN STATE

AFDELING VOOR DE GESCHILLEN VAN BESTUUR

Ingek.: 17 NOV 1980

Verzoeke bij correspondentie datum en
nummer van uze brief te vermelden

Postbus 20019

2500 EA 's-Gravenhage

Tel. (070) 65 79 47, toestel 251/252

Onderwerp: Culemborg.

Ontgronding
percelen.Aan burgemeester en wethouders van
Culemborg,

Postbus 136,

4100 AC Culemborg.

No. 03797/78.

L/w kenmerk

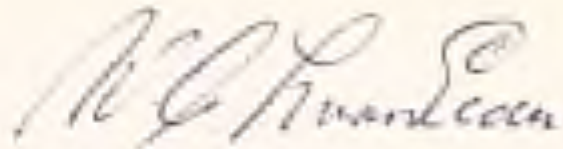
Datum 12 NOV. 1980

In verband met uw schrijven van 5 oktober 1980, no. 45496, deel ik u mede,
dat de onderwerpelijke beroepszaak in behandeling is bij het Ministerie van
Verkeer en Waterstaat, te weten de Raad van de Waterstaat.

Derhalve heb ik een afschrift van uw brief gezonden naar dit college.

De Voorzitter,

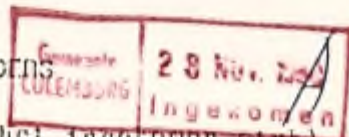
voor deze,

GEMEENTE CULEMBORG

RAADPORT VOOR BURGEMEESTER EN WETHOUDERS

Afd.: I nr.: 46752 (boekingsnummer van het ingekomen stuk)

Onderwerp: Ontgronding Redichemse Waard - ambtsbericht

Bijlagen: 2

Voorgesteld wordt het bijgevoegde stuk af te doen op de hieronder aangekruiste wijze:

voor kennisgeving aan te nemen;

conform de in concept bijgevoegde brief;

ter beslissing voor te leggen aan de gemeenteraad en daarvoor het in concept bijgevoegde raadsvoorstel en raadsbesluit goed te keuren en ter bespreking voor te leggen aan de betreffende raadscommissie (commissie _____)

met de in concept bijgevoegde brief om advies voor te leggen aan :

de externe adviseur _____

te besluiten conform het bijgevoegde advies van _____

aan afdeling financiën door te geven ter invordering c.q. betaalbaarstelling;

ter kennisneming in handen te stellen van: ter afhandeling _____

overige opmerkingen:

Gezien,
Afd.: Par.

III	
IV	
V	
VI	
VII	
VIII	
IX	
X	
XI	
XII	

datum: 27-11-03
de behandelende ambtenaar,

Burgemeester	B	W	W	W	S
Akkoord					
Bespreken					
Om andere reden					

Omschrijving andere beslissing: